

TÜRKİYE'DE BASEL-II ÇERÇEVESİNDE KREDİ DERECELENDİRME VE UYGULAMA ÖRNEĞİ

Müzeyyen Melis KILIÇ

**Ocak 2018
DENİZLİ**

**TÜRKİYE'DE BASEL-II ÇERÇEVESİNDE KREDİ
DERECELENDİRME VE UYGULAMA ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dönem Projesi
İşletme Anabilim Dalı
Muhasebe ve Finansman Programı**

Müzeyyen Melis KILIÇ

Danışman: Doç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

**Ocak 2018
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı öğrencisi Müzeyyen Melis KILIÇ tarafından Doç.Dr.Hafize MEDER ÇAKIR yönetiminde hazırlanan “**Türkiye’de Basel-II Çerçevesinde Kredi Derecelendirme Ve Uygulama Örneği**” başlıklı proje başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç.Dr.Hafize MEDER ÇAKIR

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
.....tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmamın her aşamasında bilgi, deneyim, yardım ve katkılarını esirgemeyen, danıőmanım Doç.Dr. Hafize MEDER ÇAKIR'a sonsuz teőekkÖrlerimi sunarım.

Ayrıca çalıőmam boyunca bana göstermiş olduğu anlayıő ve manevi destek için annem Iraz ACAR, babam Ahmet ACAR, eőim Andaç KILIÇ ve biricik yeğenim Belinay ACAR'a teőekkÖrlerimi sunarım.

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Müzeyyen Melis KILIÇ

ÖZET
TÜRKİYE’DE BASEL-II ÇERÇEVESİNDE KREDİ DERECELENDİRME VE
UYGULAMA ÖRNEĞİ

KILIÇ Müzeyyen Melis
Dönem Projesi
İşletme ABD
Muhasebe ve Finansman Programı
Doç.Dr.Hafize MEDER ÇAKIR

Ocak 2018, X+79 Sayfa

Temel faaliyeti mevduat toplamak ve kredi talebinde bulunan müşterilerine kredi kullandırmak olan bankalar finansal piyasaların en önemli aktörlerinden biridir. Özellikle kredilendirme süreci bankaların sürekliliği açısından çok önemlidir. Toplanan mevduat ile gerek bireysel gerekse kurumsal müşterilerin kredilendirilmesi sırasında müşterinin kredibilitesinin derecelendirilmesi gerekmektedir. Kredinin geri dönüşünün sağlanamaması bankaların zarar etmesine, hatta iflasına neden olurken; mevduat sahiplerini de mağdur edebilmektedir. Diğer yandan finansal piyasaları dolayısıyla ülke ekonomisini de olumsuz etkilemekte; zaman zaman büyük ekonomik krizlere neden olabilmektedir. Bu nedenle, derecelendirme gün geçtikçe önemli bir hale gelmiş ve uluslararası kararlarla belirli standartlar oluşturulmuştur. Basel-I ile başlayan bu standartlar, zamanla yetersiz kalmış ve Basel-II standartları kabul edilmiştir.

Uygulamanın amacı, yerel bir bankada kredilendirme sürecinde kullanılan kredi derecelendirme metodolojisinin, Basel-II standartlarına uyumluluğunu incelemektir. Banka, kredi başvurusunda bulunan firmanın verilerini kalitatif ve kantitatif kriterler olmak üzere iki bölümde değerlendirmektedir. Değerlendirme sonucu hesaplanan derecelendirme notuna göre risk düzeyi belirlenmekte, kredilendirme sonuçlandırılmaktadır. Uygulamanın sonucunda bankanın, derecelendirme sisteminin risk hesaplamasında Basel-II standartlarıyla uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Basel Standartları, kredi derecelendirmesi, derecelendirme notu

ABSTRACT

CREDIT RATING IN BASEL-II FRAMEWORK IN TURKEY AND AN EXAMPLE OF APPLICATION

KILIÇ Müzeyyen Melis

Term Project

Business Administration Department

Accounting and Finance Programme

Adviser of Project: Assoc. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

January 2018, X+79 Page

The banks whose main activity is to collect deposits and extend credits to customers on loan demand are one of the most important actors of financial markets. In particular, the lending process is very important in terms of the continuity of the banks. By the collected deposit, the credit of the client needs to be graded, either individual or institutional client's crediting. Failure to return the loan may cause banks to suffer losses or even bankruptcy; can also be a victim of deposit owners. On the other hand, it negatively affects financial markets and country's economy; and can sometimes cause major economic crises. For that reason, the rating has become increasingly important, and international decisions have set certain standards. These standards, which started with Basel-I, were insufficient over time and accepted Basel-II standards.

The purpose of the application is to examine, the credit rating methodology used in lending process in a local bank's complied with Basel-II standards. The Bank evaluates the data of the company in loan application in two parts as qualitative and quantitative criteria. After the evaluation, according to calculated rating score is determined the level of risk and credit process is finalized. As a result of the application, it was determined that the rating system is compatible with the Basel-II standards in the risk calculation.

Keywords: Basel Standards, rating credits, rating score

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU.....	i
TEŞEKKÜR	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM DERECELENDİRME

1.1.Derecelendirmenin Tanımı, Tarihi ve Kapsamı.....	3
1.2.Derecelendirmenin Yaygınlaşmasına Zemin Oluşturan Finansal Gelişmeler	5
1.2.1.Deregülasyon ve Liberalleşme.....	5
1.2.2.Aracıdan Arınma ve Menkul Kıymetleştirme.....	6
1.2.3.Finansal Yenilik ve Teknolojik Gelişme	6
1.2.4.Globalleşme	7
1.3.Derecelendirmenin Amacı ve Önemi.....	7
1.3.1.Derecelendirmenin Finans Piyasaları Açısından Önemi	8
1.3.2.Derecelendirmenin Bankalar Açısından Önemi	8
1.3.3.Derecelendirmenin Yatırımcı Açısından Önemi	9
1.4.Derecelendirme Faaliyetlerine İlişkin Türkiye’de Yapılan Yasal Düzenlemeler.....	9
1.4.1.Derecelendirme Faaliyetinin Kapsamı.....	9
1.4.2.Derecelendirme Faaliyetinde Uyulacak İlke ve Esaslar	10

İKİNCİ BÖLÜM BASEL SERMAYE YETERLİLİĞİ

2.1.Basel Komitesinin Kuruluşu Ve Tarihsel Gelişimi	12
2.2.Basel-I.....	13
2.2.1.Basel-I Uzlaşısının Bölümleri.....	13
2.2.1.1.Sermayenin Bileşenleri	13
2.2.1.2.Bilanço aktiflerine uygulanan risk katsayısı	14

2.2.1.3.Bilânço dışı aktiflerine uygulanan risk katsayısı	15
2.2.2. Basel-I Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması	15
2.2.3. Basel-I'e Piyasa Riskinin Dahil Edilmesi.....	16
2.2.4. Basel-I Uzlaşısına Yöneltilen Eleştiriler.....	16
2.3.Basel-II.....	17
2.3.1.Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gereği.....	22
2.3.2.İkinci Yapısal Blok: Sermaye Yeterliliğinin Denetimi.....	23
2.3.3.Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini.....	23
2.3.4.Basel-I Ve Basel-II Arasındaki Farklar	24
2.3.5. Basel-II Çerçevesinde Derecelendirmenin Getirdikleri.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KREDİ DERECELENDİRME ÇEŞİTLERİ VE DERECELENDİRME KURUMLARI

3.1.Derecelendirme Çeşitleri	28
3.1.1.Vadelerine Göre Derecelendirme	29
3.1.2.Türlerine Göre Derecelendirme	29
3.2. Uluslararası Derecelendirme Kuruluşları	29
3.2.1.Standard & Poor's Derecelendirme Şirketi.....	30
3.2.1.1.Standart & Poor's'un Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları	30
3.2.1.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları	31
3.2.2.Moody's Derecelendirme Şirketi	32
3.2.2.1.Moody's Investors Service'in Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları ..	32
3.2.2.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları	33
3.2.3.FitchIBCA Rating	34
3.2.3.1.FitchIBCA'nın Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları.....	35
3.2.3.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları	36
3.3.Derecelendirme Kuruluşlarının Basel-II Çerçevesinde Sahip Olmaları Gereken Kriterler	37
3.4.Derecelendirmeye Getirilen Eleştiriler	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ ve BİR BANKADA BASEL
STANDARTLARIYLA KREDİ DERECELENDİRMESİ

4.1.Türkiye'deki Bankacılık Sektörüne Genel Bir Bakış	43
4.2.Bir Bankada Basel Standartlarına Göre Kredi Derecelendirme Süreci	47
4.3. Kredi Talebinde Bulunan Bir Firmannın Derecelendirilmesine Dair Örnek Uygulama	49
4.3.1. Kantitatif Kriterler.....	49
4.3.2. Kalitatif Kriterler	53
SONUÇ	61
KAYNAKLAR	64
Ek 1: X TEKSTİL ŞİRKETİ BİLANÇOSU	66
Ek 2: X TEKSTİL ŞİRKETİ GELİR TABLOSU	67
Ek 3:X TEKSTİL ŞİRKETİ NAKİT AKIM TABLOSU	68
Ek 4. FİNANSAL RASYOLAR.....	70
Ek 5: X TEKSTİL ŞİRKETİNİN DEĞERLENDİRME BİLGİLERİ.....	71
Ek 6. KRİTER AÇIKLAMALARI.....	74
Ek 7. ETKİLEŞİM DETAY TABLOSU	75
Ek 8: ÖZELLİKLİ KRİTER ETKİSİ	77
Ek 9: DEĞERLENDİRME SONUCU.....	78
ÖZGEÇMİŞ	79

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 2.1. Basel-I Uzlaşısına Göre Aktiflerin Risk Ağırlıkları.....	14
Tablo 2.2. Basel Komitesinin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları.....	22
Tablo 2.3. Basel-I ve Basel-II Standartlarının Karşılaştırılması.....	25
Tablo 4.1. Bankanın Derece Ağırlıkları.....	48
Tablo 4.2. X Tekstil Şirketi Cari Oranı.....	50
Tablo 4.3. X Tekstil Şirketi Likidite Oranı.....	50
Tablo 4.4. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar Oranı.....	50
Tablo 4.5. X Tekstil Şirketi Stoklar / Dönen Varlıklar Oranı.....	51
Tablo 4.6. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Ticari Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı.....	51
Tablo 4.7. X Tekstil Şirketi Finansman Oranı.....	51
Tablo 4.8. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar Oranı.....	52
Tablo 4.9. X Tekstil Şirketi Esas Faaliyet Kârlılığı Oranı.....	52
Tablo 4.10. X Tekstil Şirketi Net Kâr / Net Satışlar Oranı.....	52
Tablo 4.11. X Tekstil Şirketi Net Kâr / Aktif Toplamı Oranı.....	53
Tablo 4.12. X Tekstil Şirketi Firma ve Ortakların Moralitesi Kriter Açıklamaları.....	54
Tablo 4.13. X Tekstil Şirketi Firma ve Ortakların Moralitesi.....	54
Tablo 4.14. X Tekstil Şirketi Ortaklık Yapısı Kriter Açıklamaları.....	55
Tablo 4.15. X Tekstil Şirketi Ortaklık Yapısı.....	55
Tablo 4.16. X Tekstil Şirketi İkili Kriter Açıklamaları.....	55
Tablo 4.17. X Tekstil Şirketi İkili Kriterler.....	56
Tablo 4.18. X Tekstil Şirketi Kaynaklar Kriteri Açıklamaları.....	57
Tablo 4.19. X Tekstil Şirketi Kaynakları.....	57
Tablo 4.20. X Tekstil Şirketi Faaliyet Döngüsü Kriter Açıklamaları.....	58
Tablo 4.21. X Tekstil Şirketi Faaliyet Döngüsü.....	58

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SPK	Sermaye Piyasası Kurumu
BIS	Bank for International Settlements
Basel-I	Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı
Basel-II	Yeni Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı
İSEDES	İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci

GİRİŞ

Derecelendirme, bir kuruluşun veya bir bireyin kullandığı kredi argümanlarını vadesinde ödeyip ödeyemeyeceğini saptamak için hazırlanan, kredi kullanıcısının geçmiş ve bugünkü mali ve mali olmayan verileri kullanılarak oluşturulan bir not sistemidir. ABD'de yaşanan 1837 Paniği'yle birlikte bir çok yatırımcı gibi mağdur olan Lewis Tapan tarafından, yatırımcılar adına şirketlerin değerlendirilmesi ve faaliyetlerinin izlenmesi için geliştirilen yöntem, derecelendirme faaliyetinin başlangıcıdır. Derecelendirme faaliyeti, yaşanan ekonomik krizlere karşı yatırımcıların önlem alması için oluşturulmuş bir risk yönetimidir.

Finans piyasalarının en önemli ayağı olan bankacılık sektörünün, geçmiş yıllarda oluşan krizlerle tüm dünyada ekonomik ve sosyal yıkımlara sebebiyet vermesi üzerine, denetim otoritelerinin artırılması gereği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve önde gelen uluslararası finans kurumları bir araya gelerek, yeni risk yönetimlerini ve teknolojilerini geliştirmeye başlamışlardır.

1970 krizleri uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için bir düzenleme ve denetleme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Böylece Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak da adlandırılan Basel Sermaye Uzlaşısı'nı (Basel Capital Accord) yayınlamıştır.

Basel-I Uzlaşısı her ne kadar risk hesaplamalarının ortak standartlarla yapılması amacıyla düzenlenmiş olsa da, finansal argümanların çeşitlenmesi ve teknolojik gelişmeler paralelinde yetersiz kalmış ve yeni standartların oluşturulması kaçınılmaz olmuştur. Bu sebeple, 1998 yılında Basel-II uzlaşısı yayınlanmıştır.

Çalışmada, Basel-II standartları çerçevesinde bir bankanın kredilendirme süreci incelenmiş ve başarısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma; giriş, dört bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Birinci bölümde, derecelendirme sürecinin tarihçesi, faaliyet kapsamı, yasal düzenlemeleri ve önemine değinilmektedir.

İkinci bölümde, Basel-I ve Basel-II uzlaşılarının bölümleri ve farklılıkları anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde, kredi derecelendirme çeşitleri, uluslararası derecelendirme kuruluşlarının derecelendirme süreçleri, derecelendirme kuruluşlarının Basel-II çerçevesinde sahip olmaları gereken kriterler ve derecelendirmeye getirilen eleştiriler açıklanmaktadır.

Dördüncü bölümde Türk bankacılık sistemi hakkında bilgi verilip, Türkiye'deki bir bankada kredilendirme süreci ve derecelendirme notunun başarısı açıklanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DERECELENDİRME

1.1.Derecelendirmenin Tanımı, Tarihi ve Kapsamı

Derecelendirme, bir kuruluşun veya bir bireyin kullandığı kredi argümanlarını vadesinde ödeyip ödeyemeyeceğini saptamak için hazırlanan, kredi kullanıcısının geçmiş ve bugünkü mali ve mali olmayan verileri kullanılarak oluşturulan bir not sistemidir. Başka bir deyişle derecelendirme; bir kredi kullanıcısının kredi geçmişi ve kullandığı kredileri geri ödenebilirliğinin tahminin yapıldığı bir ölçme işlemidir.

Dünyadaki en önemli üç derecelendirme kuruluşunun derecelendirme tanımları ise şu şekildedir:

Moody's Investors Service'e göre derecelendirme; "Bir ihraççının borcundan doğan anapara ve faizi tam olarak ve zamanında ödeyebilme yeteneğine ilişkin görüşür." Derecelendirme, borç ödemelerindeki aksama olasılığının bir göstergesi niteliğindedir. Bu aksama ödemenin gecikmesi veya tamamen/kısmen ödememe şeklinde oluşabilir.

Standard and Poor's derecelendirmeyi, "sermayedarların yatırımlarına karar verme sürecinde, borçlunun kredibilitesi ve borç ödeme ahlakı ve gücü hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayan araçlar" olarak tanımlamaktadır. Bu süreçte ihraççı ile birlikte, garantörün ve borcu sigorta edenin de kredi değerliliği tespit edilmekte, ayrıca borcunun düzenlediği para birimi de dikkate alınmaktadır.

FitchIBCA'nın tanımına göre derecelendirme; "Bir menkul kıymet ihracından doğan anapara, faiz, imtiyazlı kar payı dağıtımı gibi finansal yükümlülüklerin zamanında karşılanabilmesi yeteneğiyle ilgili değerlendirir." Yatırımcı tarafından derecelendirme yatırdığı parayı geri alabilme olasılığının bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Aynı derecelendirme notuna sahip olan menkul kıymet ihraçları birbirlerine benzemektedirler, fakat kredi kalitesi açısından tıpatıp aynı değildirler. Çünkü derecelendirme kategorileri, kredi riski derecelerindeki küçük farklılıkları tam olarak gösteremez ve sonuca yansıtamaz.

Bu konuda Sermaye Piyasası Kurulu'nun Derecelendirme Faaliyeti ile Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Seri VIII No. 51 Sayılı Esaslar Tebliği'nde de bir derecelendirme tanımı mevcuttur. Tebliğin "Kredi Derecelendirme" başlığını taşıyan beşinci maddesine göre "Kredi Derecelendirmesi;

- İşletmelerin risk durumları ve ödeyebilirliklerinin veya

- Borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılanabilirliğinin derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyetidir.”

Derecelendirme faaliyetinin başlangıcı A.B.D.'de yaşanan 1837 Paniği'ne dayanmaktadır. Birçok yatırımcı gibi mağdur olan Lewis Tapan, yatırımcılar adına şirketlerin değerlendirilmesi ve faaliyetlerinin izlenmesi için Mercantile Agency şirketini kurmuştur. Bir manifaturacı olan Lewis Tapan, kendi müşterilerinin durumunu tespit edip, başlarda kendisi için yaptığı değerlendirmelere, başka yatırımcıların da ihtiyaç duyduğunu fark etmiş ve 1841 yılında derecelendirme şirketi kurmuştur. Aynı dönemde borç ödeme güçlüğündeki şirketlerin davalarıyla ilgilenen avukat John Bradstreet, müvekkillerinden elde ettiği kredi bilgilerini New York toptancılarına satarak, 1849 yılında kendi kredi derecelendirme şirketi olan Bradstreet Company' i kurmuştur. Mercantile Agency ve Bradstreet Company 1933 yılında birleşmiş ve “Dun and Bradstreet” adını almıştır. Bu şirket, 1962 yılına kadar faaliyet göstermiş ve bu tarihten sonra “Moody's Investors Service” adını almışlardır.

1860 yılında Henry Varnum Poor, demiryolu sektörü yatırımcılarının yatırım kararları için gerekli bilgilerin yer aldığı kılavuzlar yayımlamaya başlamış, 1888 yılında James H. McGraw bu kılavuzları the American Journal of Railway Applicances adıyla günlük gazete haline getirmiştir. 1897 yılında John H. Hill, American Machinist yayınıyla makine endüstrisi hakkında bilgi içeren ticari dergi yayımlamaya başlamıştır. 1917 yılına gelindiğinde McGraw ve Hill şirketlerini birleştirerek “Poor's Publishing Company” adını almışlardır. 1923 yılında tahvil piyasası hakkında yayın yapmak için kurulan “Standard Statistics Company” ile 1941 yılında Poor's Publishing Company birleşmiş ve “Standard and Poor's” şirketi kurulmuştur.

Francis Emory Fitch, New York Borsası yatırımlarında kullanılmak üzere sadece hisse senedi adının, miktarının ve fiyatının yer aldığı günlük kılavuzların yayımlandığı Exchange Printing Company şirketini 1886 yılında kurmuştur. 1913 yılına gelindiğinde John Knowles Fitch şirketin adını değiştirerek, finansal istatistiklerin yer aldığı günlük gazeteleri yayımladığı Publishing Company şirketini kurmuştur. 1924 yılında şirket, AAA notundan D notuna kadar sembollerle derecelendirme sektörünün temel terimlerini tanımlamış ve kullanmaya başlamıştır.

Derecelendirme ortaya çıktığı 1920'lerin ortalarında, günümüzdeki kadar olmamakla birlikte, belli bir kullanım alanı bulmuştur. 1922'lerde Amerika mahkemeleri, fonların yatırımlara yönlendirilmesinde, yatırımcıların güvenine ilişkin davalarda dereceleri önemli kanıtlar olarak kabul etmişlerdir. Diğer taraftan, önde gelen yatırım dergileri yatırımcıların dikkatlerini derecelendirmeye çekmiş ve derecelendirmenin yaygın kabul görmesini sağlamışlardır.

Dünyadaki en önemli üç derecelendirme şirketinin kuruluşu 20. yüzyılın ilk çeyreğinde tamamlanmıştır. Her ne kadar derecelendirme şirketlerinin ilk kurulduğu yer A.B.D. olsa da, 1970'li yıllardan sonra sermaye piyasasındaki gelişmelerle başka ülkelerde de derecelendirme firmaları kurulmuş ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kredi derecelendirme sektörü, diğer sektörlerde olduğu gibi, derecelendirmeye olan talebinin artmasıyla doğru orantılı olarak kuruluş ve gelişme aşamasından geçmiştir.

1.2.Derecelendirmenin Yaygınlaşmasına Zemin Oluşturan Finansal Gelişmeler

Son yıllarda finansal sistemlerde, serbestleşme-deregülasyon, liberalleşme, aracılardan arınma (disintermediation), menkul kıymetleştirme (securitization), globalleşme ve teknolojik gelişme olarak adlandırılan önemli eğilimler yaşanmıştır. Bu gelişmelerle finansal piyasalarda yeni imkanlar doğarken, riskler de artmıştır. Derecelendirme kavramının gelişimine ve öneminin artmasına zemin hazırlayan bu gelişmeler aşağıda açıklanmıştır:

1.2.1.Deregülasyon ve Liberalleşme

Deregülasyon, piyasalarda daha fazla rekabetçi bir yapı oluşturmak amacıyla yasal kısıtlamaların en aza indirilerek serbestleşmeye yönelmesidir. Deregülasyon süreci 1970'li yıllarda A.B.D.'de para piyasasında faiz oranlarını düşürmeye yönelik rekabeti artırıcı serbestleştirmeler ile başlamış, daha sonra İngiltere başta olmak üzere tüm Avrupa ülkelerine yayılmıştır (Aksoy, 1998:89).

Deregülasyon, finansal piyasa ve kurumların liberalleşmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda en önemli araç olarak özelleştirme devreye girmektedir. Özelleştirmeyle birlikte borç üzerinde devlet garantisi düşmekte, devletin ya da düzenleyici otoritelerin piyasalar üzerindeki kontrolü zayıflamaktadır.

Ulusal ve uluslararası finansal piyasalardaki deregülasyon ve liberalleşme, yatırımcı, ihraççı ve diğer katılımcılara finansman ihtiyaçlarını optimal düzeyde

karşılatabilecekleri imkanlar sunarak piyasaların cazibesini arttırmıştır. Bu gelişme, finansal enstrümanların sayısını ve türünü çoğaltmış, birincil ve ikincil piyasalardaki emisyon ve işlem hacmini genişletmiştir. Sonuç olarak piyasa katılımcılarının bilgiye olan ihtiyacı ve bu açığı karşılamak üzere derecelendirmeye verilen önem birbirine paralel bir şekilde artmıştır.

1.2.2.Aracıdan Arınma ve Menkul Kıymetleştirme

Tarihte bankalar, fon talep eden kesimle tasarruf sahiplerini bir araya getiren en önemli araçlar iken, önceleri geleneksel olarak bankalar tarafından yerine getirilmekte olan bir çok finansal işlem, zaman içerisinde finansal ve finansal olmayan diğer kurumlar tarafından üstlenilmiştir (Alp,2000:62). İşte kurumsal yatırımcı sayısındaki büyük çaplı artışın da neden olduğu bu süreç, aracıdan arınma olarak adlandırılmaktadır. Bu süreçte bankalar kredi veren kesim olarak yüklendikleri klasik fonksiyonlarını kaybetmişler, yerlerini doğrudan doğruya menkul kıymet aracılığıyla borçlanmaya bırakmışlardır. Fon sağlamanın menkul kıymetler yoluyla yapılması ya da kredi veya diğer varlık kalemlerinin alım-satıma konu olacak kağıtlara (menkul kıymetlere) dönüştürülmesi süreci menkul kıymetleştirme olarak tanımlanmaktadır. Böylece 1980'li yıllarda ortaya çıkan menkul kıymetleştirme süreci ile kredi veren kurumun krediden doğan alacağına bağlı ihraç ettiği menkul kıymeti, yatırımcılar satın alarak finanse etmeye başlamıştır (Alp, 2000:64).

Menkul kıymetleştirme ile daha iyi şartlarda borçlanabilme ve daha geniş çaplı yatırımcı kitlesine ulaşabilme imkânı doğmuştur. Buna bağlı olarak menkul kıymet piyasalarının önemi artmış ve bu şekilde menkul kıymetlerin kredi değerliliği riski hakkındaki bilgiye olan ihtiyaç da yükselmiştir.

1.2.3.Finansal Yenilik ve Teknolojik Gelişme

Deregülasyon süreci çerçevesinde yasal düzenlemelerin gevşetilmesi, finansal yeniliklerin ve yeni finansal enstrümanların ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Özellikle uluslararası mali piyasalara yeni katılımcılar çekmek amacıyla geliştirilen yeni finansal teknikler, işlem maliyetlerini azaltırken, ihraççı ve yatırımcının risk yönetimine de katkı da bulunmaktadır (Alp, 2000:140).

Finansal yenilikler, teknolojik gelişmeyle paralel bir seyir izlemiştir. Teknoloji alanındaki gelişmeler 1980'lerden sonra hızlanmış, özellikle iletişim alanında bilgisayarların yaygın kullanımı büyük miktarlardaki bilginin muhafazasını, işlenmesini, yönetimini ve bütün dünyaya yayılmasını sağlamıştır. Bu şekilde sınır ötesi işlemler daha hızlı, kolay ve ucuz gerçekleşebilmekte, dünya çapında yeni piyasaların

doğmasına imkân oluşturmaktadır. Ayrıca finansal piyasalardaki maliyetler düşmekte ve piyasa katılımcılarının pazardaki gelişmeler konusunda zamanında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır.

1.2.4.Globalleşme

Finansal liberalizasyon, menkul kıymetleştirme, finansal yenilik, teknolojik gelişmeler, dünya ticareti ve reel sektördeki değişim ve konjonktürel nedenlerden ötürü uluslararası para, kredi ve sermaye piyasaları büyük çapta birbirlerine entegre olmuşlar ve bu şekilde finansal piyasalarda globalleşme süreci başlamıştır. 1950’li yıllarda ortaya çıkan Euro-para piyasaları globalleşmenin başlangıcı sayılmaktadır. 1980’li yıllara gelindiğinde uluslararası finansal sermaye akımındaki artışlar, globalleşmenin altın dönemini başlatmıştır (Aksoy,1998:102). Finans piyasasındaki globalleşme ile birlikte, ulusal finans piyasalarını ayıran sınırlar kalkmış ve uluslararası sermaye akımları yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Bu gelişmeler, yatırımcıyı sınırsız sayıda yatırım alternatifiyle karşı karşıya bırakmış ve yatırımcı kabul edilebilir risk düzeyinde maksimum getiri veya makul getiriye karşılık minimum riski oluşturacak optimal yatırım kararını sınırlı bir zaman dilimi içinde almak zorunda kalmıştır. Bu durum gitgide daha karmaşık hale gelen menkul kıymet piyasalarında yatırımcıların, ihraç ve ihraççının kredi değerliliği hakkında fikir sahibi olmasını güçleştirirken, bu konudaki bilgiye olan ihtiyacı da arttırmıştır.

Sürekli yeni menkul kıymet türlerinin ortaya çıkması ve yatırımcıların finansal sistem, hukuksal yapı ve muhasebe kuralları ile ilgili bilgi eksikliği, ihracın geri ödenmeme riskinin tespitinde “derecelendirme” kavramına ihtiyacı önemli ölçüde arttırmıştır. Finansal piyasalarda yaşanan tüm bu gelişmelerle birlikte bağımsız derecelendirme şirketleri, piyasadaki mevcut bilgi ihtiyacını en etkin şekilde karşılayan objektif birimler olarak ortaya çıkmıştır.

1.3.Derecelendirmenin Amacı ve Önemi

Derecelendirme işlemleri, her ne kadar başlangıçta A.B.D.’de kullanılsa da, yatırımcıların gereksinimlerinden dolayı diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de sıkça kullanılan bir yatırım değerlendirme aracı olmuştur. Ülkemizde finans piyasalarında son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler sayesinde, derecelendirme faaliyetleri hızla yaygınlaşmış ve buna paralel olarak derecelendirme kuruluşlarına olan gereksinim artmıştır.

Derecelendirmenin temel amacı; yatırımcıya (yatırımcının aynı zamanda banka olduğu da düşünölmelidir) yatırımının içinde barındırdığı riskleri belirli bir metodolojiyle oluşturulmuş sembollerle karşılaştırma sağlayarak, yatırım kararını şeffaflaştırmak ve kolaylaştırmaktır. Böylece, yatırımın ve finansmanın optimizasyonu sağlanırken, aynı zamanda piyasaların şeffaflığı da artmaktadır.

Derecelendirme işleminin doğru ve güvenilir bir şekilde oluşturulması, karşılaştırmalı analiz yapılarak gerçekleştirilir. Böylece derecelendirme işlemi homojen olacak; bu da piyasada şeffaflığın sağlanarak karışıklık oluşmasını engelleyecektir. Fakat derecelendirmenin sayılan hedefleri gerçekleştirebilmesi; karşılaştırılabilir, sağlam, tarafsız, güncel, inandırıcı, uzman, iyi anlaşılabilir, genel kabul görmüş ve yaygın olması gibi özellikleri de sağlamış olmasına bağlıdır.

1.3.1.Derecelendirmenin Finans Piyasaları Açısından Önemi

90'lı yıllardan bu yana artan talebiyle, şirketlerin işlemlerini inceleyerek belirli bir metodolojiyle yorumlamaya yarayan derecelendirme işlemi; sermaye piyasaları ile ilgili bazı fonksiyonları da üstlenmektedir (Babuşcu,Hazır, 2007:294). Derecelendirme işlemi;

- Menkul kıymet ihracında ve muhafazasındaki alınan risklerin değerlendirilmesi işleminde elde edilebilecek en hızlı referanstır.
- Borçluların ve ihraç edilmiş menkul kıymetlerin risklerinin ölçümünün ortak kriterlerle standartlaştırılmasını sağlar.
- Detaylı yapılan derecelendirmeler, yatırımcıların yatırım kararlarını daha hızlı ve rahat bir şekilde vermelerini sağlar.
- Derecelendirme notlarının yayımlanması ile şirketlerin finansal kaynak sağlaması kolaylaştırılır.
- Yatırım kararlarının, geniş bir yatırımcı kitlesi tarafından kabul görmüş bir temele dayandırılması, menkul kıymet fiyatlarının daha az maliyetle ve istikrarla oluşmasına yardımcı olur.

1.3.2.Derecelendirmenin Bankalar Açısından Önemi

Derecelendirmenin kredi verecek bankalar açısından önemini aşağıdaki maddeler halinde sıralamak mümkündür (Babuşcu,Hazır, 2007:292) :

- Hesaplanan risk seviyelerine göre orantılı oluşturulan faiz ve ödeme planlarıyla risk yönetimi etkinleştirilir. Yüksek risk grubundaki kredi müşterilerine, yüksek

faizle kullandırılan krediler, göze alınan riskle doğru orantılı olarak bankaların getirisini arttırır. Bu durum bankaların risk yönetimindeki etkinliğini arttırır.

- Bankaların göze alınan riskle orantılı belirlediği faiz oranları sayesinde, sorunlu kredi oluşumu engellenir ve aktif kalitesi arttırılır.
- Bankaların, varlığa dayalı menkul kıymet ihracında riskler belirlenerek, maliyet tasarrufu sağlanır.

1.3.3.Derecelendirmenin Yatırımcı Açısından Önemi

Derecelendirme, yatırımcıların yatırım kararında kullandığı en yaygın ve güvenilir ölçüttür. Derecelendirmenin yatırımcı açısından önemi şu şekilde sıralanabilir (Babuşcu,Hazır, 2007:293)

- Yatırımcıların birçok borçlanma çeşidini birbirleriyle karşılaştırmasını kolaylaştırır ve rasyonel kararlar alınmasını sağlar.
- Yatırımcılar tarafından yapılması maliyetli veya imkânsız olan detaylı analizlerin, dereceler yardımıyla kolay yorumlanabilir duruma gelmesi sağlanır.
- Yatırımcıların katlanılacak risklerinin, hızlı ve kolay anlaşılabilir semboller vasıtasıyla yorumlanması sağlanır.

1.4.Derecelendirme Faaliyetlerine İlişkin Türkiye’de Yapılan Yasal Düzenlemeler

Derecelendirme konusunda en temel mevzuat SPK’nun 12.07.2007 tarihinde çıkarmış olduğu ve 26580 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Seri: VIII, No:51 sayılı “Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği”dir. Bu tebliğ her ne kadar mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 22. maddesi ve 39. maddesinin açıklaması olsa da, 06.12.2012 tarihinde kabul edilen 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunuyla uyumlaştırılmış ve “Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği Seri: VIII, No:51’de değişiklik yapılmasına dair tebliğ Seri: VIII, No:76 ile güncellenmiştir. Bu tebliğ uyarınca, derecelendirme faaliyeti; kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi faaliyetlerini kapsamaktadır.

1.4.1.Derecelendirme Faaliyetinin Kapsamı

Derecelendirme faaliyetinin kapsamı Sermaye Piyasası Kurulu’nun “Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği (SERİ: VIII, NO: 51)” nin 4. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre;

- Derecelendirme faaliyeti; kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi faaliyetlerini kapsar.
- İşletmelerce derecelendirme yaptırılması ihtiyaridir. Ancak, Kurul tarafından gerekli görülen durumlarda derecelendirme yaptırılması zorunlu tutulabilir.
- Derecelendirme kuruluşları, işletmelerin talepleri olmaksızın derecelendirme yapabilirler. Derecelendirme kuruluşları, talebe bağlı olmayan derecelendirme çalışması ve sonuçları hakkında kamuya açıklama yapmadan önce ilgili işletmelere bilgi vermek zorundadırlar. Derecelendirme çalışmasında işletmeler hakkında esas alınan bilgilere ilişkin olarak ilgili işletme tarafından yapılan değerlendirmeler, derecelendirme kuruluşlarınca titizlikle dikkate alınır.
- Talebe bağlı olmayan derecelendirme çalışmasına bu Tebliğde belirlenen ilke, usul ve esaslara uygun olarak ilgili işletmenin birbirini izleyen 3 hesap dönemi süresince devam edilir. Verilen derecelendirme notu, en fazla 6 aylık dönemler itibariyle gözden geçirilerek, kamuya açıklanır.
- Talebe bağlı olmayan derecelendirmelerde, müşteriden veya diğer kişi, kurum ve kuruluşlardan varsa sağlanan veya sağlanması öngörülen ücret ve benzeri menfaatlerin, derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirme notu ile birlikte kamuya açıklanması zorunludur.

1.4.2.Derecelendirme Faaliyetinde Uyulacak İlke ve Esaslar

Tebliğde “derecelendirme faaliyetinde uyulacak ilke ve esaslar” beşinci bölüm başlığı altında belirtilmiştir. Buna göre; derecelendirme kuruluşları, derecelendirme faaliyetinde kullanacakları metodolojiyi kamuya açıklamalı ve bu metodolojiyle ilgili rehber hazırlamalı ve derecelendirme faaliyetini bu rehberle uygun hazırlamalıdır. Bu metodoloji özenli, tarafsız ve sistematik olmalıdır. Derecelendirmede belirtilen yorumlarını destekleyen kayıt ve belge düzeni oluşturmalıdırlar. Derecelendirme kuruluşu; çalışma ekibini, yapılacak derecelendirme sürecinde, çalışmanın yüksek kalitede olması için kullanılacak kaynak tahsisini, ayrıca ekibin bu süreçte tarafsızlığını ve devamlılığını sağlamalı, müşterileri veya sermaye piyasası araçları için yanıltıcı ve yanlış yoruma neden olabilecek bir çalışmadan kaçınmalıdır. Kuruluş, derecelendirme işlemini yapma kararını alırken, ilgili işe, mesleki yeterlilikleri olan derecelendirme uzmanlarını görevlendirme hususunu değerlendirerek, nitelikli bir derecelendirme hizmeti vermelidir. Ayrıca kuruluş, müşterilerinin verdiği ürün ve hizmetlerini etkileyen yönetsel ve finansal risklerini ve bunların zamanında kamuya açıklanıp

açıklanmadığı derecelendirme işleminde dikkate alınmalıdır. Derecelendirme işleminde kullanılan verilerin muhasebe standartlarına uygun hazırlanıp hazırlanmadığı, bağımsız denetimden geçip geçmediği ve yararlanılan verilerin güvenilir olup olmadığının incelenmesi kuruluşun sorunluluğundadır. Uluslararası derecelendirme şirketiyle bilgi paylaşımı anlaşması yapan kuruluş, aynı metodolojiyi ve sembollerini kullanmak zorunda olup, bünyesinde çalıştırdığı derecelendirme uzmanlarını da bu metodolojiye uyumlu ve gerekli mesleki titizlikle çalıştırmak zorundadır. Uzmanlar derecelendirme işleminde yanıltıcı analizler yapmaktan ve kalitesiz bir hizmet sunmaktan kaçınmalıdırlar. Tebliğin 10 uncu maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen nitelikleri de taşıyan derecelendirme uzmanlarının, uzman olarak görev almadıkları derecelendirme çalışmalarında derecelendirme komitesi üyesi; derecelendirme komitesi üyelerinin de, komite üyesi olarak görev almadıkları derecelendirme çalışmalarında derecelendirme uzmanı olarak görev almaları mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL SERMAYE YETERLİLİĞİ

Uluslararası rekabetin küreselleşme sonucu artmasıyla farklı sektörlerdeki risk çeşitliliği artmış ve bu riskler karmaşık hale gelmiştir. Finans sektörünün sürdürülebilirliğini, bankaların büyük miktarını mudilerden elde ettikleri yabancı kaynakları, kredilendirme sürecindeki risk yönetiminin başarısı sağlamaktadır. Öngörülebilir risklerin yönetimi için, sektör denetim ve gözetiminin başarısının yüksek olması gerekmektedir. Uluslararası bankacılığın gelişimiyle, yerel düzenlemeler sektörün ihtiyaçlarını karşılayamaz olmuş, bu nedenle uluslararası düzenlemeler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu süreçte Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve önde gelen uluslararası finans kurumları bir araya gelerek, yeni risk yönetimlerini ve teknolojilerini geliştirmeye başlamışlardır.

2.1. Basel Komitesinin Kuruluşu Ve Tarihsel Gelişimi

Dünyanın en eski uluslararası finansal kurumu olan BIS, I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'yla imzalanan Versay Anlaşması'nın hükümleri gereğince, Almanya'nın müteffiklere olan savaş tazminatı borçlarını denetlemek ve üyesi olan ülkelerin merkez bankaları arasındaki koordinasyonu sağlamak için İsviçre'nin Basel şehrinde 1930 yılında kurulmuştur. II. Dünya savaşı sonrası 1970'lere kadar Bretten Woods sisteminin uygulanması ve savunulması yönünde uğraş gösteren banka, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren sınır ötesi sermaye hareketleri ve petrol krizlerine odaklanmıştır. 1970 krizleri uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için bir düzenleme ve denetleme gerekliliğini ortaya çıkarmış, böylelikle Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak da adlandırılan Basel Sermaye Uzlaşısı'nı (Basel Capital Accord) yayınlamıştır (www.bddk.gov.tr,20.10.2017).

Basel Komitesinde alınan kararların resmi bir bağlayıcılığı olmayıp, Komite'de alınan kararlar bir çok ülkenin ortak standartla çalışmasını sağlamasıyla müeyyidesi olan düzenlemeler özelliğini kazanmıştır. Komitenin asıl amaçlarından biri, uluslararası denetim sisteminin eksikliklerini gidermektir. Bu amaç doğrultusunda iki önemli

prensip belirlenmiştir. Birinci prensip, hiçbir banka kuruluşunun denetimden kaçınmaması, ikinci prensip ise yapılan denetimlerin yeterliliği konusudur.

Basel Bankacılık Komitesinin temel amacı başta bankaların sermaye yeterliliği olmak üzere bankacılık denetim ve düzenlemeleri ile dünya genelinde bankacılık sisteminin etkinliğini arttırmaktır. Komitece yürütülen faaliyetleri üç başlıkta toplamak mümkündür (Altıntaş, 2006:59):

- Ülkeler arasında, banka denetimi ve mevzuatı ile ilgili bilgi paylaşımı ve değişimini sağlamak,
- Uluslararası bankacılık faaliyetlerinin denetimindeki etkinliği arttırmak,
- Bankacılık denetim, gözetim ve düzenlemesi ile ilgili ihtiyaç duyulan alanlarda minimum standartlar koymak.

2.2.Basel-I

Basel Bankacılık Komitesi'nin 1998 yılında yayınladığı Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı (Basel I), uluslararası platformda finansal istikrarın sağlanması ve bankaların krizlere dayanıklılığını arttırmak amacıyla sermaye yeterliliğine uluslar arası bir standart getirilmiştir. Sermaye Yeterlilik Rasyosu olarak adlandırılan bu yöntemle bankaların sermaye yapısı güçlendirilmeye çalışılmıştır.

2.2.1.Basel-I Uzlaşısının Bölümleri

Basel-I Uzlaşısı, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sermaye bileşenleri tanımlanmakta, ikinci bölümde aktiflere uygulanacak risk ağırlıkları belirlenmekte, üçüncü bölümde ise uygulanacak asgari standart oranın hesaplanması açıklanmaktadır.

2.2.1.1.Sermayenin Bileşenleri

Basel-I'de sermaye, ana sermaye ve katkı sermaye olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Ana sermaye grubu, nakit sermaye kalemlerini içermektedir. Ödenmiş sermayesi, dönem kârı ve bu kârdan ortakların kararıyla ayrılmış dağıtılmayan kârlar bu sınıfa dâhil edilir. Ana sermaye kalemleri bankanın ani bir kriz anında kullanabileceği en likit varlıkları temsil eder. Basel-I'e göre bankanın sermayesinin %50'si ana sermayeden oluşmalıdır.

İkinci sermaye grubu olan katkı sermaye, nakit olmayan kalemleri ve özkaynak benzeri fonları içermektedir. Sermaye benzeri krediler, çeşitli değerlendirme fonları ve serbest kredi karşılıkları katkı sermayenin kalemleridir. Uzlaşuya göre katkı sermaye en fazla ana sermaye kadar olmalıdır.

2.2.1.2.Bilanço aktiflerine uygulanan risk katsayısı

Basel-I standartları gereğince bankalar, sahip oldukları aktif ve bilanço dışı kalemlerini belirli kurallar altında çeşitli risk ağırlıkları ile ilişkilendirerek risk ağırlıklı aktiflerini hesaplamaktadırlar. Tüm varlıkların risk ağırlıkları %0, %10, %20, %50 ve %100 olarak atanmıştır. Basel-I'de kullanılan risk ağırlıklı kalemler aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 2.1. Basel-I Uzlaşısına Göre Aktiflerin Risk Ağırlıkları

%0 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
Banka bilançosunda bulunan nakit değerler (kasa, efektif deposu, yoldaki paralar) Merkez bankalarına ve merkezi hükümetleri ulusal para cinsinden verilen ve ulusal para ile tahsil edilecek borçlar OECD üyesi ülkelerin merkez bankalarına ve merkezi hükümetle verilen tüm diğer borçlar ile OECD ülkelerinin merkezi hükümetlerince teminat altına alınan aktif kalemleri
%20 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
Uluslararası kalkınma bankalarından olan veya bu bankalarca teminat alınan varlıklar OECD içinde yerleşik bankalardan olan veya bu bankalarca teminat altına alınan aktifler OECD dışındaki ülkelerde yerleşik bankalara kullanılan veya bu bankalarca garanti altına alınan vadesi bir yıla kadar olan krediler OECD içinde yer alan yerel yönetimlere verilen borçlar ve tahsil edilmekte olan nakit aktifler
%50 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
Sahibi tarafından kullanılan veya kiraya verilen bir gayrimenkul ile teminat altına alınan banka kredileri
%100 Risk Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
Özel sektöre kullanılan krediler OECD dışındaki bankalara kullanılan vadesi 1 yıldan uzun krediler OECD dışındaki ülkelerin merkez hükümetlerine yabancı para cinsinden kullanılan krediler Mülkiyeti kamu kuruluşlarına ait ticari firmalara kullanılan krediler Bankaların kullandığı binalar, araziler, tüm araç ve gereçler ve diğer sabit varlıklar Gayrimenkul yatırımları Diğer bankalardan sağlanan sermaye araçları ve tüm diğer varlıklar

Kaynak: (Nihal Değirmenci, 2003:20-21)

2.2.1.3. Bilânço dışı aktiflerine uygulanan risk katsayısı

Bankaların bilanço dışı enstrümanları daha fazla kullanmaya başlaması ve bunların riskinin göz ardı edilemeyecek büyüklüğe gelmesi, Komite'nin Sermaye Yeterliliği Rasyosu'nun hesaplanmasında bilanço dışı aktiflere önem vermesine sebep olmuştur. Komitenin bu konudaki yaklaşımı, bu kalemlerin öncelikle uygun kredi dönüşüm katsayıları ile daha sonra da bilanço içi kalemler gibi karşı tarafın niteliği göz önüne alınarak uygun risk katsayıları ile çarpılmasıdır (Basel Committee on Banking Supervision, 1998:16).

Başlarda sadece bankaların kredi riskini karşılayacak sermaye yeterliliğini tanımlayan Komite, risk ağırlıkları hesaplanırken, OECD ülkelerine tolerans göstermiştir. “Klüp Kuralı” da denen bu durum, Türkiye gibi OECD üyesi ülkelerin risksiz kabul edilmesi, bir çok eleştiriye neden olmuştur. 1998’de güncellenen Basel I, piyasa riskini de sermaye bulundurulması gereken risk grubuna dahil etmiştir.

2.2.2. Basel-I Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması

Basel-I standartları ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenerek, bankaların olası krizlere ve ekonomik dalgalanmalara karşı duyarlılığını arttırmak amacıyla banka sermayelerinin, bankaların bilânçolarındaki riskli aktiflerinin yüzde 8’den az olmamasını gerektiren “Sermaye Yeterliliği Rasyosu” sistemi geliştirilmiştir (Çabukel, 2007:35).

Buna göre Sermaye Yeterlilik Rasyosu;

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski}} = \%8$$

formülüyle hesaplanmaktadır.

Bu hesaplamadan anlaşılacağı üzere; kredi sağlayıcısının, kredi tahsis ederken 100 TL kredi için 8 TL sermaye bulundurması gerekir. Bu durumda kredi sağlayıcısı, sermayesinin 12,5 katı kadar risk alabilir. Risk katsayısına ulaşan bir kredi sağlayıcısı, yeni risk almak veya yeni kredi vermek isterse sermaye artırımına gitmek zorundadır. Maliyeti arttıran bir unsur olan bu durum, kredi sağlayıcısı tarafından kredi talep edene yansıtılır. Bunun sonucu finansal piyasaların verimliliği azalır. Risk ölçümünün sadece kredi sağlayıcısının sermayesine dayandırılması ve kredi talepçisinin pozisyonunun önemsenmemesi, kredi verimliliğini azaltmış ve uzlaşımın yetersiz kalmasına neden

olmuştur. Zamanla değişen kredi enstrümanları ve kredi kullanıcılarının sınıfları Basel-I'in uygulanabilirliğini azaltmış, 2004 yılında Basel-II kararları alınmıştır.

2.2.3. Basel-I'e Piyasa Riskinin Dahil Edilmesi

Risk değerlemesinde hızla globalleşen dünyada, Basel-I Uzlaşısı'nın yetersiz kalmasının arkasındaki nedenler, 90'larda yaşanan banka krizleriyle daha çok gündeme gelmiş ve piyasa riskinin önemi birçok raporla açıklanmaya çalışılmıştır. Basel Bankacılık Denetim Komitesi de piyasa riskini, riskli varlıklar grubuna dahil edilmesini genel esaslarıyla 1996'da yaptığı güncellemeyle yayınlamıştır.

Buna göre Sermaye Yeterlilik Oranı;

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} = \%8$$

formülüyle hesaplanır.

Bankaların yakından takip edilmesi prensibini savunan Uzlaş, bankaların sermaye miktarını en aza indirebilecek yöntemleri kullanmasını engellemek için bazı konularda dikkate alınacak unsurları açıkça belirtmiştir. Bu unsurlar aşağıdaki gibidir:

- Ticari defterlerde bulunan tüm kalemler piyasa fiyatlarıyla değerlendirilecektir.
- Faiz oranı hareketliliğine karşı hassas olan enstrümanların piyasa riski hesaplamasında, finansal kuruluşun ticari defterindeki günlük piyasa değeri baz alınacaktır.
- Piyasa riskine dâhil edilen kur riski için finansal kuruluşun toplam yabancı döviz pozisyonu baz alınacaktır.

2.2.4. Basel-I Uzlaşısına Yöneltilen Eleştiriler

Komitenin asıl hedefi, bankaların olası riskleri tespit edebilecekleri bir hesaplama metodu geliştirmektir. Finansal sistemdeki istikrarı sağlamak için sadece sermaye yeterliliğinin kullanılması yeterli değildir. Finansal sistemdeki istikrar için gözetim ve denetim eksikliğinin giderilmesi ve piyasadaki disiplinin arttırılması gerekmektedir.

Basel-I uzlaşısına getirilen eleştirilerin bazıları şu şekildedir (Ayan, 2007:33):

- Sermaye yeterliliğine göre kredi riski hesaplanırken; sadece sermaye yeterliliğine bakılmakta, kredi talepçisinin kalitesi göz ardı edilmektedir. Bu durum her kredi talepçisi için aynı sermaye tutarını ayırmayı gerektirmektedir.
- Basel-I uzlaşısının diğer bir eksikliği de türev piyasalar ve ikincil piyasalardaki değişim ve yeniliklere adapte olamamasıdır. Bankalar artık borçlarını menkul kıymetleştirerek finansman sağlama veya türev piyasalarda işlem yapma suretiyle taşıdıkları risk seviyesini düşük göstererek, daha az sermayeyle faaliyette bulunabilmektedir. İleri yıllarda bu veya bunun gibi sebeplerle banka iflasları ve krizler ortaya çıkacaktır.
- Basel-I uzlaşısı düzenlenirken sadece uluslar arası finans piyasalarında bulunan büyük ölçekli bankalara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ancak sistemdeki risk unsurları sebebiyle bu bankalarla ilişki içinde olan diğer küçük bankalar da olumsuzlulardan etkilenecektir.
- Uzlaşısındaki en tartışmalı konulardan biri klüp kuralıdır. OECD ülkelerinin risk hesaplamasında tanınan bu ayrıcalık, risk hesaplamalarında doğruluğu yansıtmamakta, ülkeler arası tartışmalara neden olmaktadır.
- Uzlaşısı, kredi karşılıkları hesaplamalarında yetersiz kalmıştır. Banka krizlerinde bu olumsuzluk açıkça görülmüş ve kredi karşılıkları yetersiz olan birçok banka yüksek görünen sermaye yeterlilik oranlarına karşın iflas etmekten kurtulamamıştır.
- Uluslararası ölçekte faaliyet gösteren bankaların diğer ülkelerdeki şubelerinde kullanılan muhasebe sistemlerinin farklı olması nedeniyle finansal tablolarda farklılaşma olmakta ve bu da sorun oluşturmaktadır.
- Kredi portföylerinin ayrıntısına dikkat edilmemekte, toplam tutar üzerinden risk hesaplaması yapılmaktadır. Örneğin 3 milyon liralık tek bir kredi ile 1 milyon liralık 3 ayrı kredi içeren portföylerin riskleri farklılaştırılmamakta, yani sermaye gereksiniminin hesaplanmasında portföydeki çeşitlendirme dikkate alınmamaktadır.
- Basel-I Uzlaşısı, gerek operasyonel risk unsurlarını içermemesi gerekse kredi riskinin belirlenmesi biçimiyle risk duyarlılığı düşük bir düzenleme olmuştur.

2.3.Basel-II

Finans piyasalarının teknolojiyle birlikte hızlı gelişimi ve finansal enstrümanlar yelpazesinin genişlemesiyle, Basel-I uzlaşısının sermaye yeterliliği hesaplamalarındaki

eksiklikleri artmış, Basel Bankacılık Denetleme Komitesi tarafından 1999 yılında Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı yayınlanmıştır. Basel-II Uzlaşısı olarak adlandırılan yeni uzlaşısı, uluslararası bankaları dikkate alarak, özkaynak ihtiyaçları ve riskler arasındaki bağlantıyı daha özenli geliştirmiş, risk yönetimindeki güncellemeleri ayrıntılı olarak dikkate almış ve finans sektöründeki çeşitliliği ve karmaşıklığı daha iyi analiz ederek sistemin rekabet eşitliğini sağlamayı amaçlamıştır.

Komite, sermaye yeterlilik hesaplamasında yapılan güncellemeleri içeren Basel-II' ye geçme nedenini "risk yönetimindeki eksiklikleri gidermek ve bankaların risk değerlendirme yöntemlerindeki değişimlere uyum sağlamak" olarak açıklamaktadır. Bu yaklaşım Komite'nin uluslararası bankaların Basel-I uzlaşısında uygulanandan daha farklı risk yönetimi uygulamalarına ihtiyaç bulunduğu gerekçesiyle, ürün çeşitliliğinde oluşan gelişmelerin risk hesaplamasında güncelleme ve bankaları riske karşı cesaretlendirme çabasıdır.

Basel Komitesinin Basel-II'yi geliştirmesinde göz önünde bulundurduğu nedenler şu şekilde sıralanmaktadır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1999: 3-4):

"1. Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1998 On account of 8 Anlaşması'nın yerine geçmek üzere yeni bir sermaye yeterliliği çerçevesi oluşturmaya karar vermiştir. Komite, teklif ettiği yaklaşımlar ve geleceğe yönelik çalışma planları üzerine görüş istemektedir.

2. Bu yeni sermaye çerçevesi, üç temel dayanaktan oluşur: asgari sermaye şartları, bir denetimsel inceleme süreci ve piyasa disiplinin etkin kullanımı. Asgari sermaye şartlarıyla ilgili olarak, Komite kabul eder ki mevcut Anlaşma'nın tadil edilmiş bir versiyonu "standart" yaklaşım olarak kalmalıdır fakat, bazı sofistike bankalar için, dahili kredi derecelendirmeleri ve daha ileriki bir aşamada portföy modelleri kullanılması bir bankanın sermaye gereğinin onun özel risk profili karşısında daha doğru bir şekilde değerlendirmesine katkıda bulunabilecektir. Ayrıca, bir bankacılık grubundaki riskleri tam olarak kapsaması için Anlaşma'nın uygulama kapsamının genişletilmesi de teklif edilmektedir.

3. Dünya finans sistemi, son iki yılda önemli bir ekonomik çalkantıya tanık olmuş ve bu şartlar genelde doğrudan G-10 ülkeleri üzerinde yoğunlaşmamış olsa da, G-10 ülkelerindeki dünya çapında faal olan bankaların uğraşmak zorunda kaldıkları riskler daha karmaşık ve zorlayıcı hale gelmiştir. Anlaşma'nın bu revizyonu, kanuni sermaye şartlarının, temeldeki riskleri daha iyi

yansıtılmalarını sağlamaya yöneliktir. Bir başka amaç ise, örneğin menkul kıymetleştirme yapılarının gösterdiği gibi, son yıllarda meydana gelmiş olan finansal yenileşmeyi daha iyi bir şekilde ele almaktadır. Bu yeniliğin bir sonucu olarak, mevcut Anlaşma, sermaye şartlarının bir bankanın gerçek risk profiline uygun olmalarını sağlamada daha az etkili olmuştur. Bu revizyon, aynı zamanda, risk yönetimi ve kontrolü alanında meydana gelmiş olan iyileşmeleri tanımaya yöneliktir.

4. Komite, Anlaşma'nın herhangi bir revizyonunun aşağıdaki denetim hedeflerini karşılamasını sağlamaya kararlıdır:

- Anlaşma, finansal sistemde güvenliği ve sağlamlığı teşvik etmeyi sürdürmeli ve böylece yeni çerçeve sistemdeki sermayenin mevcut genel düzeyini en azından korumalıdır.
- Anlaşma, rekabet eşitliğini güçlendirmeye devam etmelidir.
- Anlaşma, risklerin ele alınmasına yönelik daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturmalıdır.
- Anlaşma, dünya ölçeğinde faal olan bankalar üzerinde yoğunlaşmalı, fakat temel ilkeleri, farklı karmaşıklık ve ileri düzeylerdeki bankalar için de geçerli olmalıdır.

5. Revize edilmiş bir sermaye çerçevesi oluştururken, asgari kanuni sermaye şartlarının önemi kabul görmeye devam etmektedir. Bu, çerçevenin birinci temel dayanağıdır. Komite, ikinci temel dayanak olarak bir kurumun sermaye yeterliliği ve dahili değerlendirme sürecinin denetimsel incelemesinin önemini vurgulamaktadır. Komite'nin geçen yıllarda altını çizmiş olduğu üçüncü temel dayanak, daha fazla piyasa disiplini ihtiyacıdır. Komite, bu üç unsurun hep birlikte etkin bir sermaye çerçevesinin temel dayanakları olduğuna inanmaktadır.

6. Asgari kanuni sermaye şartları ile ilgili olarak, Komite, bankaların çoğunluğunda sermaye şartları için "standart" bir yaklaşım olarak hizmet edecek olan mevcut Anlaşma'nın temelinden yararlanmaktadır. Bunu yaparken, Komite, mevcut Anlaşma'nın uygulama kapsamını açıklığa kavuşturmayı ve genişletmeyi teklif etmektedir. Devletlerle ilgili risklere uygulanacak risk ağırlıkları açısından, Komite, mevcut yaklaşımın yerine, risk ağırlıklarının belirlenmesi için harici kredi değerlendirmelerini kullanacak bir sistemin konulmasını teklif etmektedir. Böyle bir yaklaşımın, ya doğrudan ya da dolaylı

olarak ve değişen derecelerde, bankalar, menkul kıymet firmaları ve şirketler ile ilgili risklerin ağırlıklandırılmasında da geçerli olması öngörülmektedir. Sonuç, yüksek kaliteli şirket kredileri için risk ağırlıklarını azaltmak ve bazı düşük kaliteli riskler için %100'den daha yüksek bir risk ağırlığı uygulamak olacaktır. Menkul kıymetleştirmeye yönelik yeni bir risk ağırlıklandırma sistemi ve bazı türdeki kısa vadeli taahhütler için %20'lik bir kredi dönüştürme faktörünün uygulanması da teklif edilmektedir.

7. Bazı bankalar için, Komite inanmaktadır ki dahili derecelendirmelere dayalı bir yaklaşım, denetimsel onay ve nicel ve nitel kılavuz ilkelere bağlılık şartıyla, sermaye yükümlülüklerinin tespitinde temel oluşturabilir. Komite (sektörle istişare içinde) bu konuları inceleyecek ve "standart" yaklaşımına ilişkin revizyonuyla aynı zaman çerçevesinde içinde dahili derecelendirmelere dayalı alternatif bir yaklaşım geliştirmeye çalışacaktır. Komite inanmaktadır ki bu, sermaye yükümlülüklerini temeldeki riski ile daha yakından irtibatlandırma çabasında önemli bir adım olacaktır. Daha da ileriye bakarak, Komite, kanuni sermaye hesaplamalarında kullanılma imkanı açısından portföy kredi risk modellemesi alanındaki gelişmeleri yakından izleyecektir.

8. Komite, bazı önemli kredi riski azaltma tekniklerinin sermaye açısından ele alınmasını da incelemektedir. Bu süreçte yardımcı olmak için, Komite, kredi türevleri, munzam teminat, garantiler ve bilanço içi netleşme konularında sağlam ve tutarlı bir yaklaşım tasarlanmasına yönelik yaklaşımlar üzerinde görüş talep etmektedir.

9. Mevcut Anlaşma, (ticaret defterinde) sadece kredi ve piyasa riskleri için açık sermaye yükümlülüklerini belirlemektedir. Bankacılık defterindeki faiz oranı risk ve faaliyet riski dahil diğer riskler de bankacılığın önemli bir özelliğidir. Dolayısıyla, Komite, faiz oranı riskinin ortalamanın hayli üzerinde olduğu bankalar için bankacılık defterindeki faiz oranı riskine yönelik bir sermaye yükümlülüğü oluşturulmasını ve başta faaliyet riski olmak üzere, diğer riskler için de sermaye yükümlülükleri oluşturulmasını teklif etmektedir.

10. Sermaye yeterliliği çerçevesinin ikinci temel direği, yani sermaye yeterliliğinin denetimsel incelemesi, bir bankanın sermaye durumunun onun genel risk profiliyle uyumlu olmasını sağlamaya yönelik olacak ve böylece, erken denetimsel müdahaleyi teşvik edecektir. Denetimciler, bankalardan, asgari kanuni sermaye oranlarını aşan miktarda sermaye tutmalarını talep

edebilmelidirler – bu husus, G-10 grubunda olmayan ülkelerin denetimcileriyle Komite'nin görüşmeleri esnasında vurgulanmıştır. Ayrıca, yeni çerçeve, banka yöneticilerinin bir dahili sermaye değerlendirme süreci geliştirmelerinin ve bankanın özel risk profili ve kontrol çevresi ile uyumlu sermaye hedefleri koymalarının önemi üzerinde durmaktadır. Bu dahili süreç, daha sonra, uygun hallerde denetimsel incelemeye ve müdahaleye tabi olacaktır.

11. Üçüncü temel dayanak olan piyasa disiplini, yüksek açıklama standartlarını teşvik edecek ve bankaların yeterli sermaye tutmaya teşvik etmede piyasa katılımcılarının rolünü arttıracaktır. Komite, bu yıl içinde, sermaye çerçevesini güçlendirecek olan, kamuoyunun aydınlatılması konusunda bir kılavuz yayınlamayı teklif etmektedir.

12. Geleceğe yönelik olarak, Komite inanmaktadır ki Anlaşma, risk yönetim uygulamalarındaki gelişmelere ve finansal yeniliklere yanıt verir nitelikte olmalıdır. Komite'nin daha uzun vadeli amacı, bankaların maruz oldukları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir çerçeve geliştirmektir. Bu nedenle, Komite, sermaye yeterliliği çerçevesini risklere karşı daha duyarlı kılmamanın başka yollarını da inceleyecektir ve bunun en iyi şekilde nasıl yapılabileceği konusunda fikirleri memnuniyetle karşılayacaktır.

Her ne kadar Basel-II uzlaşısının oluşturulması bankacılık sektörünün istikrarını ve sermaye yeterliliğini sağlamak olsa da, bankaların faaliyetlerinin temel kaynağı firmaların oluşturmasından dolayı, uzlaşının ikinci tarafında banka müşterisi firmalar bulunmaktadır. Bu durum bankalar gibi firmaların da Basel-II kriterlerinden etkileneceğini göstermektedir (Meder Çakır, 2008:248).

Basel-II bankaların iç kontrolleri, risk duyarlılığı ve risk yönetimini göz önüne alarak sermaye yeterliliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu üç unsur Basel-II'nin yapısal bloklarını oluşturmaktadır. Birinci yapısal blok "Asgari Sermaye Gereği"dir. İkinci yapısal blok olan "Denetim Otoritesinin Gözden Geçirme Süreci", bankaların risk profiline uygun iç sermaye yeterliliği pozisyonu için gerek duyduğu aktifleri dikkate alır. Denetim otoritesinin denetimi, birinci yapısal blokta dikkate alınmayan risk yönetimi kalitesi ve iç kontrol mekanizmasını vurgulamaktadır. Üçüncü yapısal blok olan "Piyasa Disiplini" sermaye yeterliliği ve banka riskinin kamuya açıklanmasını vurgulamaktadır (Mohanty, 2008:111).

2.3.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gereği

Bir kredilendirilme sürecinde, Basel - I uzlaşısı piyasa riski, özkaynak ve kredi riskini göz önüne alırken, Basel-II uzlaşısı bu kriterlere ek olarak operasyonel riski değerlendirmeye dâhil etmektedir. Bunun sonucunda, kredi sağlayıcısı hem sermaye yapısını güçlendirmeye, hem de kredi talepçisi açısından daha seçici olmaya çalışacaktır. Sayılan risklerin doğru bir şekilde uygulamaya geçirilmesi halinde, kredi sağlayıcılarının sermaye güçlerini artırmaları veya birleşmeleri gerekecektir.

Bu açıklamalar çerçevesinde Sermaye Yeterlilik Rasyosu;

$$\frac{\text{Öz Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

formülüyle hesaplanır.

Basel-II yukarıdaki formülde de görüldüğü üzere sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplanmasında kredi ve piyasa riski yanında operasyonel riski de göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca, yeni uzlaşma risklerin ölçümünde kullanılabilecek yöntemleri sınıflandırmıştır. Bu çerçevede standart yaklaşım, temel yaklaşım, içsel derecelendirme yaklaşımı, gelişmiş yaklaşım, içsel modeller yaklaşımı, temel göstergeler yaklaşımı ve içsel ölçüm yaklaşımı yöntemleri önerilmektedir. Tablo 2.2’de bu yöntemler ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Tablo 2.2. Basel Komitesinin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları

RİSK ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ			
Kredi Riski	<i>Standart Yaklaşım</i>	<i>İçsel Derecelendirme Yaklaşımı</i>	
		<i>Temel Yaklaşım</i>	<i>Gelişmiş Yaklaşım</i>
Piyasa Riski	<i>Standart Yaklaşım</i>	<i>İçsel Modeller Yaklaşımı</i>	
Operasyonel Risk	<i>Temel Gösterge Yaklaşımı</i>	<i>Standart Yaklaşım</i>	<i>İçsel Ölçüm Yaklaşımı</i>

Kaynak: BIS

Tablo 2.2.’de kredi riski, bankaların kullandığı kredinin tahsilatında tamamen veya kısmen temerrüde düşmesini temsil etmektedir. Piyasa riski, finans piyasalarında meydana gelen hisse senedi fiyatlarında, faiz oranlarında veya döviz kurlarındaki ani değişiklikler nedeniyle, bir bankanın sermaye kaybetme veya zarar etme riskini tanımlamaktadır. Operasyonel risk ise, bir bankanın çalışanları, kredilendirme

sürecindeki etkin olmayan süreçleri veya dış etkenler sebebiyle oluşabilecek zarar etme riskini tanımlamaktadır.

2.3.2.İkinci Yapısal Blok: Sermaye Yeterliliğinin Denetimi

İkinci yapısal blok, Komite tarafından belirlenen denetim otoritesinin incelenmesine, risk yönetimi rehberliğine ve denetimsel şeffaflık ile hesap verebilirliğe ilişkin temel prensipleri; her biri için rehberlik de dâhil olmak üzere, diğer hususların yanında, bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riskinin, kredi riskinin (stres testi, temerrüt tanımı, artık risk ve kredi yoğunlaşması riski), operasyonel riskin, artan sınır ötesi iletişim ve işbirliği ile menkul kıymetleştirmenin ne şekilde ele alınacağını da içerecek şekilde bankacılık risklerine göre ele almaktadır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 2004:216).

Basel Komitesi'nin denetim sürecinde değişiklik yapmasının asıl nedeni; bankaların aldıkları risk seviyesi karşılığında sermayeye sahip olmasını sağlamak ve risk yönetimi hakkında yöntemlerini geliştirme ve sürece dâhil etme konusunda cesaretlendirmektir.

Denetim otoriteleri, -özellikle kıt kaynaklı ülkelerdeki- Basel-II'nin uygulanması ile diğer denetimsel öncelikler arasında uygun bir denge kurmak durumundadır. Bu yaklaşım, Basel-II'nin sadece sermaye yeterliliğine ilişkin bir dizi yeni kurala uyumu sağlama amacında olmadığını göstermektedir. Basel-II daha çok, yeni düzenlemelerin uygulanabilmesi için sağlam bir alt yapı oluşturmayı ve risk yönetimini, sermaye yeterliliğini, piyasa disiplinini ve finansal istikrarı geliştirmeyi amaçlamaktadır. (Basel Bankacılık Denetim Komitesi,2004:6)

2.3.3.Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Piyasa disiplini, ilk iki yapısal bloğu tamamlayıcı niteliktedir. Piyasadaki bankaların sermaye yapıları, yeterliliği ve risk durumları hakkındaki veriler ve bankalar arasında karşılaştırma yapabilmesi, yatırımcıların kamuya açıklanan bilgiler ışığında risk mevcuduna göre yatırım kararını vermesine yardımcı olur. Yatırımcıların bu kararı alabilmesi piyasanın şeffaflığına bağlıdır. Piyasa disiplinin amacı bu şeffaflığı sağlamaktır. Bu yüzden üçüncü blokta, bankaların hangi verileri ne şekilde kamuoyuna açıklayacaklarının tanımı yapılmıştır. Sermaye yapısı, portföy yapısı ve riskler dikkate alınarak, sermaye yeterliliği (grup bazında ve iştirak konumundaki her banka için), kredi riski, hisse senedi şeklinde yapılan yatırımların riski, kredi riskini azaltma teknikleri, piyasa riski, menkul kıymetleştirme riski ve faiz riski gibi bilgilerin açıklanması istenmektedir (Babuşcu 2007:384).

Basel-II'nin yapısal blok özellikleri incelendiğinde, birinci yapısal bloğun mali kriterleri, diğer iki yapısal bloğun ise mali olmayan kriterleri değerlendirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Basel-II, yalnızca sermaye yeterliliğiyle ilgili bir notun oluşturulmasından ziyade, göze alınan bütün riskleri içeren bir değerlendirme olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.4. Basel-I Ve Basel-II Arasındaki Farklar

Basel-I'in revize edilerek yeniden düzenlenmesi ile ortaya çıkan Basel-II ile ilk düzenleme olan Basel-I arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir:

- Kredi riski hesaplamasında, bir ülkenin OECD ülkesi olup olmamasında göre toleranslı sayılmasını ifade eden "kulüp kuralı" Basel-I uzlaşısında birçok eleştiri almış, Basel-II'nin yayınlanmasıyla kaldırılmıştır.
- Basel-II' de, kredi talepçisinin derecelendirme notuna istinaden kredi riski belirlenmektedir. Basel-II'de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri (örneğin Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde –bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere- bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır. (www.bddk.gov.tr,30.10.2017)
- Basel-I kredi ve piyasa riski için sermaye yeterliliğini şart koşarken, Basel-II; bu risklere ek olarak operasyonel risk için de sermaye yeterliliği istemektedir.
- Basel-II' de bankaların iç kontrol mekanizmasıyla sermaye yeterliliklerini kendilerinin denetlenmesi istenmekte, ayrıca bir üst kurul olan bankacılık denetim otoritesi tarafından değerlendirilmesi ve denetlenmesi istemektedir.
- Piyasa riskinin belirlenmesinde Basel-II uzlaşısı sermaye yeterliliği ile ilgili verilerin kamuya açıklanmasını zorunlu tutarken, Basel-I uzlaşısında böyle bir zorunluluk yoktur.

Basel I ile Basel II düzenlemeleri arasındaki farkları özet olarak şu şekilde tablolaştırabiliriz:

Tablo 2.3. Basel-I ve Basel-II Standartlarının Karşılaştırılması

Eski düzenleme	Yeni düzenleme
Tek tip risk ölçümüne odaklıdır.	Bankaların dâhili risk yönetim metodolojilerine, denetimlere ve piyasa disiplinine dayalı bir yapı getirmektedir.
Tüm kuruluşlar için tek tip model uygulanmaktadır.	Daha esnek bir uygulama sağlamaktadır (Daha iyi risk yönetimi için sermaye teşvikleri uygulanabilmektedir).
Risk temeline dayalı sermaye gereği yapısı	Riske daha fazla duyarlıdır.

Kaynak : www.tbb.org.tr

2.3.5. Basel-II Çerçevesinde Derecelendirmenin Getirdikleri

Derecelendirme faaliyeti her ne kadar 1900'lü yıllarda oluşmaya başlasa da, derecelendirme şirketlerinin ortak bir standartta buluşmasını sağlayan yasal düzenlemelerin olmaması, keyfi uygulamalara neden olmuştur. Basel-II standartlarıyla, derecelendirme faaliyetinin sınırları çizilmiş, sistemde olması gereken unsurlar belirlenmiştir.

Basel-II Uzlaşısı'nın derecelendirme sisteminde aradığı bazı önemli özellikler vardır. Bunlar (Sayım, 2006:41);

- Derecelendirme bütün önemli kalitatif ve kantitatif firma verileri analizine dayalı olmalıdır. Bunlardan özellikle karlılık, sermaye yapısı, gelirlerin kalitesi, borçlu hakkındaki bilgilerin kalitesi ve ulaşılabilirliği dış kaynaklardan sermaye finansmanının derecesi, finansal esneklik, yönetimin niteliği, piyasadaki durum ve büyüme şansı, ülke ve çevrenin risk karakterleri dikkate alınmalıdır. Toplanan ve kullanılan bu veriler istatistikî modellere bağdaşmalıdır. Model aracılığıyla ortadan kalkmayan etki faktörlerinin uzmanlar tarafından ortadan kaldırılması gerekmektedir.
- Derecelendirme mümkün olduğunca objektif kriterlere dayandırılması gerekmektedir. Kişi ve zaman itibarıyla bağımsızlığın olması gerekmektedir.
- Derecelendirme kararı bağımsız bir birim tarafından verilmelidir. Bağımsızlık hem borçluya olan ilişkiye hem de hesaplanan derecelendirmeyi veren kimseye finansal yönden tabi olmamayı istemektedir.
- Bütün derecelendirmelerin yılda en az bir kez güncellenmesini istemektedir. Bankalar içinse, derecelendirmeyi borçlu hakkındaki yeni bilgilere 90 gün içinde uygulayabilecek süreçlere sahip olması istenmektedir. Müşterinin

kredibilitesinin kötüleşme durumlarında banka 30 gün içinde güncelleme yapması gerekir.

- Bankalarda derecelendirme konusunda kredilerle ilgili komisyonlara aylık 89 olarak rapor verilmesi gerekir. Raporun bölümlerinde münferit derecelendirme sınıfının risk profili, sınıf başına temerrüde düşme olasılığı tahminleri ile gerçekleşen temerrütler arasında bir karşılaştırma ve derecelendirme arasındaki müşteri geçişlerini içermelidir.
- Temerrüde düşme olasılığı bir yıllık zaman dilimi için Basel-II' de önerilen temerrüt tanımına dayalı olarak hesaplanmalıdır. Temel verinin geçmişi en az beş yıl olmalıdır. Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı altında temerrüt halinde kayıp tahminleri için yedi yıl gerekmektedir.
- Derecelendirme sürecinin özellikle uygulanan metot, istatistikî modeller ve bunların sınırları ile ilgili zaman içinde meydana gelebilecek değişikliklerin belgelendirilmesi gerekmektedir.
- Verilerin derecelerin tutarlılığı ile bağdaşması gerekmektedir.

Ayrıca 2014 yılında Basel-II standartlarına uyum sürecinde çıkarılan Bankaların İç Sistemleri Ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 4.maddesinde “Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünün sağlanması amacıyla, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve birimleri ile Kanuna istinaden yürürlüğe konulan düzenlemelere göre konsolidasyona tâbi tutulan ortaklıklarını kapsayan, bu Yönetmelikte öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde yeterli ve etkin iç sistemler kurmak ve işletmekle yükümlüdürler” denmektedir. Ayrıca ilgili yönetmeliğin 53.maddesinde “İçsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci (İSEDES), asgari birinci yapısal blok riskleri olmak üzere banka için önemli tüm risk türlerini içermelidir. Banka, önemli risk faktörlerini belirlerken ve risk türleri altında kategorize ederken kendi terimlerini ve yöntemlerini kullanabilir. Ancak banka, İSEDES Raporlarında kullandığı terminolojiyi ve metodolojisini detaylı olarak açıklamalıdır. İSEDES kapsamında risk türleri aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir. Ancak nasıl kategorize edilirse edilsin bankanın aşağıdaki riskleri kapsamına alan bir ölçme ve değerlendirme süreci tesis etmesi gerekir:

- a) Birinci yapısal blok riskleri.
- b) Banka için önemli olan ve bankaca tanımlanan ikinci yapısal blok riskleri.

c) Ekonomik ortamdan, iş çevresinden veya yasal düzenlemelerden kaynaklanan ve yukarıdaki risk türlerinin içermediği dışsal risk faktörlerinden kaynaklanan riskler” denmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KREDİ DERECELENDİRME ÇEŞİTLERİ VE DERECELENDİRME KURUMLARI

Küreselleşmenin hızlanması ve finans piyasalarında kullanılan ürün yelpazesinin genişlemesiyle, derecelendirme kuruluşları; kredi derecelendirmesinde kullandıkları not sisteminin anlaşılabilirliği için, verilerden alınan sonuçlar evrensel sembollere dönüştürmüşlerdir. Kredi derecelendirme, kredi kullanıcısının kredibilitesini ve ödeme ahlakını ölçen, standartlaşmış ve objektif bir değerlendirme sistemidir. Bu nedenle derecelendirme, para piyasaları ve sermaye piyasalarındaki yatırımcılara yatırımlarını değerlendirmelerinde yardımcı olan etkin ve kullanışlı sembollerden oluşmaktadır. Ürün çeşitliliği ile birlikte, kredi derecelendirme sisteminin yetersiz kalmaya başlaması, sistemin kendini yenileme gereğini doğurmuş, farklı ürünlere farklı derecelendirme sistemleriyle bu süreç çeşitlendirilmiştir.

3.1.Derecelendirme Çeşitleri

Dünya finans piyasalarındaki gelişmelerle birlikte derecelendirme kuruluşları, yeni yatırım enstrümanlarının risk değerlemesine uyum sağlamak için derecelendirme süreçlerinde değişiklik yapmaya gerek duymuşlardır. Derecelendirme kuruluşlarının yaptıkları derecelendirme işlemleri geleneksel derecelendirme ve kredi benzeri fonlar ile piyasa riskinin derecelendirilmesi olmak üzere iki sınıfa ayırmak mümkündür.

Geleneksel derecelendirme işleminde derecelendirme kuruluşu genelde ihraççının kısa vadeli ve uzun vadeli borç yükümlülüklerini zamanında karşılayabilme kapasitesini değerlendirirken, kredi benzeri fonlar ile piyasa riskinin derecelendirmesi işlemi kapsamında ise yatırım ortaklığı fonlarının kredi kalitesi ile bu fonların potansiyel geri ödeme gücünü ve piyasa riskinin analizini gerçekleştirmektedirler. (Babuşcu 2007:296)

Kredi benzeri fonların ve piyasa riskinin derecelendirilmesi yatırımcılar açısından daha çok tercih edilen bir derecelendirme türüdür. Bu derecelendirme türüyle yatırımcılar, yatırımın piyasa riskini, kredi kalitesini ve fonların yönetim şeklini görmeyi amaçlamaktadırlar. Bu tür dereceler ise piyasa riskini kredi riskinden ayırmadığı için yatırımcılar açısından bir takım karışıklıklara neden olabilmektedir.

Derecelendirme çeşitleri için bir diğer ayırım da vadelerine (Uzun-Kısa) göre derecelendirme ve türlerine göre derecelendirmedir.

3.1.1.Vadelerine Göre Derecelendirme

Vadelerine göre derecelendirme uzun ve kısa vadeli derecelendirme olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzun vadeli derecelendirme; ihraççının kurumsal kalitesi, sektöründeki finansal ve ekonomik özellikler barındırılarak hesaplanan derecelendirmedir. Bunu başarmak için ihraççının bulunduğu sektördeki yasal düzenlemeler, rekabet, talep değişkenleri, ekonomik konjoktüre duyarlılığı ve teknolojik gelişmeler gibi kriterler değerlendirmeye alınır. Bir yıla kadar olan tüm yükümlülükler üzerinde likidite ve sermaye kaynaklarına ulaşabilme kabiliyeti göz önüne alınarak oluşturulan görüş ise kısa vadelidir (Babuşcu 2007:296).

3.1.2.Türlerine Göre Derecelendirme

Türlerine göre derecelendirme; uluslararası döviz cinsinden derecelendirme, uluslararası yerel para cinsinden derecelendirme, ulusal yerel para cinsi derecelendirmesi olmak üzere üç başlık altında toplanabilir (Babuşcu 2007:296).

Uluslararası Döviz Cinsinden Derecelendirme: Menkul kıymet ihracı yapan kurumun yani ihraççının, döviz cinsinden edindiği borçlarını yine döviz yaratarak ödeyebilme yeteneği ölçülür. Bu derecelendirme türünde ülke riski ön planda tutulur.

Uluslararası Yerel Para Cinsinden Derecelendirme: İhraççının, yerel para cinsinden edindiği borçlarını yine yerel para yaratarak ödeyebilme yeteneği uluslararası kriterlere baz alınarak ölçülmeye çalışılır. Yerel para olmasından dolayı, konvertible risk dikkate alınmayarak tüm ülke riskleri ön planda tutulur.

Ulusal Yerel Para Cinsi Derecelendirmesi: İhraççının, yerel para cinsinden edindiği borçlarını yine yerel para yaratarak ödeyebilme yeteneği ulusal kriterler baz alınarak ölçülmeye çalışılır. Bu derecelendirme türünde ülke riskleri derecelendirmeye dâhil edilmez.

3.2. Uluslararası Derecelendirme Kuruluşları

Derecelendirme kurumlarını ulusal ve uluslararası derecelendirme kuruluşları olarak ayırmak mümkündür. Globalleşen dünyada faaliyet gösteren birçok derecelendirme şirketi olmakla birlikte, Uluslararası düzeyde faaliyette bulunan derecelendirme kurumlarının en önemlileri Standard&Poors, Moody's ve FitchİBCA olarak sıralanabilir. Bu kuruluşlar birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de faaliyette bulunmaktadır. Ayrıca, ülkemizde SPK tarafından yetkilendirilen derecelendirme kuruluşları da bulunmaktadır. Bunlar; Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş., JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş., TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi

Derecelendirme A.Ş., Saha Kurumsal Yönetime Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş., Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş., TURKRATING İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.'dir (www.spk.gov.tr,20.10.2017).

Derecelendirmede öncülük yapan ve uluslararası sermaye piyasalarında en çok kabul edilen üç büyük şirket Standard and Poors, Moody's ve FitchBCA şirketleri olup aşağıda yer verilmiştir:

3.2.1.Standard & Poor's Derecelendirme Şirketi

New York merkezli bir uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu olan Standard&Poor's, 23 ülkedeki şirketi ve 150 yıllık tarihiyle dünya finans piyasasının istihbarat lideri olarak bilinmektedir. Amerika'da özel sektörün gelişimiyle, birçok sektör gibi demiryolu endüstrisi de kamu ve özel sektör tarafından büyük ölçekli teşvikler almıştır. Kurumların kayıtlarının şeffaflığı ve ulaşılabilirliği, finansal anlaşmaları ve bağımsız üçüncü parti analizlerine ulaşmak için çok sınırlı bilgi kaynağı vardır. Temelleri 1860 yılında atılan Standard and Poor's günümüzde uluslararası en büyük derecelendirme kuruluşlarından biridir. A.B.D.'de 21 ve diğer ülkelerde 40 ofisi bulunan Standard and Poor's, 2009 yılında 870.000'den fazla rating (yeni ve tekrar gözden geçirilenler dâhil) yayımlamıştır. Şirketin çalışan sayısı 6.300'e ulaşmıştır (www.standardandpoors.com,25.10.2017).

3.2.1.1.Standart & Poor's'un Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

Derecelendirme kuruluşları, sunduğu raporların yatırımcılar tarafından yorumlanabilmesi için, kullandıkları sembollerin tanımladıkları ifadelerin hangi anlamlara geldiğini internet sitelerinde yayımlayarak hizmet sunmaktadır. Standard and Poor's şirketinin derecelendirme sürecinde kullandığı semboller ve anlamları aşağıda açıklanmıştır (www.standardandpoors.com,25.10.2017):

AAA: Standard and Poor's tarafından verilen en yüksek derecelendirme kategorisidir. Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmasına imkân bulunmadığını temsil eder.

AA: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını temsil eden bu kategori, AAA kategorisi ile az değişkenlik gösterir.

A: Bu kategoride, borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını, fakat ekonomik ve dış faktörlerdeki değişikliğe daha duyarlı olduğunu temsil etmektedir.

BBB: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesi uygun seviyede olup, dış faktörlere olan duyarlılığın yüksek olması sebebiyle, her hangi bir değişiklikte ödeme kabiliyetinin azalabileceği temsil edilmektedir.

Bu aşamadan sonraki kategoriler BB, B, CCC, CC ve C borcun anapara ve faizinin ödenmesinde daha fazla spekülasyon özellik taşımaktadırlar. BB en düşük, C ise en yüksek spekülasyon sınıfını temsil etmektedir.

BB: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin ödenmesinde, ekonomik ve mali durumlardaki âni değişiklikler zamanında ödeme yapılmasını geciktirebilir.

B: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmemesi ihtimali yüksektir. Fakat, mali ve ekonomik durumlardaki negatif değişiklikler geri ödenme gücü ve isteğini büyük ölçüde etkileme potansiyeline sahiptir.

CCC: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin ödenmemesi vade geçişinden sonra ödenmesi ihtimali vardır. Fakat işletmenin negatif şartlarda ödeme potansiyeli kaybedilmektedir.

CC: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin geri ödenmesi, ekonomik şartlardaki negatif değişikliklere oldukça duyarlı olunmasından kaynaklı olarak, borcun ödenmemesi büyük olasılıktır.

C: Borçlanma tutarının ödenmemesi durumundan bir kademe yukarıda olan kategoride borçlu iflas etmiş, fakat borçlarını ödemeye devam etmektedir. Bu kategori spekülasyon derecelerin en yüksek grubunu temsil eder.

D: Borçlanma tutarı asla tahsil edilemez veya borçlunun iflası söz konusudur. Bu kategoride vadesi gelmemiş veya gelmemiş borçların ödenemeyeceği kesindir.

+/-: AA'dan CCC'ye kadar olan derecelerin ana kategoriler içerisindeki nispi yerini kesinleştirmek için (+) veya (-) işaretleri kullanılmaktadır. (+) bir üst, (-) bir alt derecelendirme kategorisine yakınlığı ifade etmektedir.

N.R. (Not Rated): Derecelendirme yapılmamıştır.

P (Probability): Yapılan derecelendirmenin kesin olmadığını gösterir.

Pi (Public Information): Derecelendirme ihraççının sadece kamuya açık finansal verilerine dayalı olarak yapılmıştır.

3.2.1.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

Vadesi bir yıla kadar olan borçlanma enstrümanlarının ödeme kabiliyetinin derecelendirildiği bu sınıf, finansal sorumlulukları "A-1" den, "D" ye kadar sıralanmaktadır.

A-1: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesinin kesin olduğu derecelendirme kategorisidir. Teminat altına alınmış borçlara ayrıca (+) işareti verilir.

A-2: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesi durumu yeterli seviyededir. Fakat teminat altına alınan borçlar A-1'e kategorisinden daha düşüktür.

A-3: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesi durumu yeterli seviyede olmakla birlikte dış faktörler oluşabilecek olumsuz gelişmelere duyarlılığı daha yüksektir.

B: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesi ihtimali spekülatifdir.

C: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesi büyük ihtimalle şüphelidir.

D: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesi mümkün değildir.

3.2.2.Moody's Derecelendirme Şirketi

Kuruluşu 1900'lere dayanan Moody's şirketi, uluslararası finansal piyasalarda en büyük derecelendirme şirketi olarak kabul edilmektedir.

Moody's şirketinin uluslararası finans piyasalarında etkinliği nedeniyle uluslararası piyasalara girmek isteyen firmaların derecelendirme notu hakkında bilgi sahibi olmak için başvurdukları başlıca şirkettir. 90'nın üzerinde ülkede faaliyette bulunan Moody's, 1500 şirket ile ortaklaşa çalışmakta ve 700 uzman analisti bünyesinde barındırmaktadır.

3.2.2.1.Moody's Investors Service'in Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

Moody's Investors Service şirketinin derecelendirme sürecinde kullandığı semboller ve anlamları aşağıda açıklanmıştır (www.moodys.com,29.10.2017):

Aaa: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesinin kesin olduğu kategoridir. Ekonomide yaşanacak olumsuz gelişmeler borç ödeme kabiliyetine etki etmemektedir. Moody's Investors Service tarafından verilen en yüksek kategoridir.

Aa: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını temsil eden bu kategori, Aaa kategorisi ile az değişkenlik gösterir.

A: Bu kategoride, borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını, fakat ekonomik ve dış faktörlerdeki değişikliğe daha duyarlı olduğunu temsil etmektedir.

Baa: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesi uygun seviyede olup, dış faktörlere olan duyarlılığın yüksek olması sebebiyle, her hangi bir değişiklikte ödeme kabiliyetinin azalabileceği temsil edilmektedir.

Ba: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin ödenmesinde, ekonomik ve mali durumlardaki âni değişiklikler zamanında ödeme yapılmasını geciktirebilir.

B: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmemesi ihtimali yüksektir. Fakat mali ve ekonomik durumlardaki negatif değişiklikler geri ödenme gücü ve isteğini büyük ölçüde etkileme potansiyeline sahiptir.

Caa: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin ödenmemesi vade geçişinden sonra ödenmesi ihtimali vardır. Fakat işletmenin negatif şartlarda ödeme potansiyeli kaybedilmektedir.

Ca: Borçlanma tutarının ödenmemesi durumundan bir kademe yukarıda olan kategoride borçlu iflas etmiş, fakat borçlarını ödemeye devam etmektedir. Bu kategori spekülâtif derecelerin en yüksek grubunu temsil eder.

C: Borçlanma tutarı asla tahsil edilemez veya borçlunun iflası söz konusudur. Bu kategoride vadesi gelmemiş veya gelmemiş borçların ödenemeyeceği kesindir.

Moody's aynı zamanda Aa'dan B'ye kadar olan derecelendirme kategorileri için rakamlar da kullanmaktadır. "1" rakamı kategorideki en üst düzeyi, "2" rakamı orta düzeyi ve "3" rakamı da düşük düzeyi ifade etmektedir.

3.2.2.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

Vadesi bir yıla kadar olan borçlanma enstrümanlarının ödeme kabiliyetinin derecelendirildiği bu sınıf, ilk üç kategori yatırım kalitesine sahipken, sonuncu kategori tamamen spekülâftir.

Prime-1: Bu kategoriye giren menkul kıymet ihraççısının kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme gücü oldukça yüksektir. Prime-1 derecesine sahip ihraççıların genel özellikleri şunlardır:

- Güçlü bir sektörde lider pozisyonda pazar payına sahip olma,
- Yüksek sermaye kârlılığı,
- Yüksek kalitede aktifler ve sadece az miktarda yabancı sermayeden oluşan muhafazakâr sermaye yapısı,

- Sürekli karlar ve yüksek nakit akımı girdileriyle finansal yükümlülükleri rahatlıkla karşılayabilme,
- Farklı finansal pazarlara ve alternatif likidite kaynaklarına girme garantisi.

Prime-2: Bu grupta yer alan menkul kıymet ihraççılarının süresi dolmuş kısa vadeli borçlarını ödeme gücü oldukça yüksektir. Genel olarak özellikleri bir üst derece ile benzerlik gösteren bu grup, bazı nitelikler itibariyle daha zayıf olabilmektedir. Öte yandan kar trendi ve yükümlülükleri karşılama oranı genelde istikrarlı olmakla birlikte, bazen de dalgalanabilir. Sermaye yapısı yeterlidir. Ancak yoğun bir ölçüde dış faktörlere bağımlıdır. Bunun dışında alternatif likidite kaynakları da zengindir.

Prime-3: Prime-3 olarak derecelendirilen ihraççılar kısa vadeli borçlarını geri ödemede yeterli güce sahiptirler. Ancak sektör ve pazardaki gelişmeler ihraççıyı büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla karlılık ve verimlilikteki dalgalanmalar borç senedinin güvenlik marjını daraltabilir veya nispeten yüksek bir borçlanma derecesine neden olabilir. Burada da alternatif likidite kaynakları yeterli ölçüdedir.

Not Prime: Bu grupta yer alan ihraççı, ilk üç derecelendirme kategorisine girebilecek niteliklere sahip değildir.

3.2.3.FitchIBCA Rating

1913 yılında John Knowles Fitch tarafından kurulan şirket, finansal istatistiklerin yer aldığı günlük gazeteleri yayımlamıştır. Derecelendirme sektörünün temel terimleri olan AAA notundan D notuna kadar yapılan gruplandırma sistemi, 1924 yılında Fitch Publishing Company tarafından tanımlanmış ve kullanılmaya başlanmıştır. 1997 yılında IBCA şirketiyle birleşen FitchIBCA, sektörünün en küçük derecelendirme şirketi olarak kabul edilir.

Finans piyasalarının en büyük üçüncü derecelendirme şirketi olan FitchIBCA Rating Türkiye’de ofisi bulunan tek derecelendirme şirkettir. Ancak SPK’nın izin verdiği diğer kuruluşlar da Türkiye’de hizmet verebilmektedirler. 1999 yılından itibaren Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Yaklaşık olarak 1500 profesyonel elemanı vardır. Müşterileri arasında yaklaşık olarak 3100 finansal kurum, 1600 banka, 1400 sigorta şirketi bulunmakta ve 90’dan fazla ülkede faaliyet göstermektedir (www.fitchibca.com,01.11.2017).

Fitch tahvil derecelendirmesinde diğer şirketlerin yaptığı gibi kar zarar tablosu ve bilanço analizi dışında istatistiksel olmayan faktörlere de oldukça fazla önem vermektedir. Bunlar; ihraççının beklentileri, şirketin cari durumu net çalışma sermayesi,

garantiler, geri satın alma hakları, amortisman uygulamaları, vadesi gelmiş borcun ödeme durumu ve imkanı, gelecekle ilgili finansal planlar gibi faktörleri kapsar.

3.2.3.1.FitchIBCA'nın Uzun Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

FitchIBCA şirketinin derecelendirme sürecinde kullandığı semboller ve anlamları aşağıda açıklanmıştır (www.fitchratings.com,05.11.2017):

AAA: Bu derecede, çok az bir kredi riski beklentisi temsil edilmektedir. Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenebilmesinin kesin olduğu kategoridir. Bu kategoride yer alan bir şirketin, önceden tahmin edilebilir olaylardan olumsuz etkilenmesi neredeyse olanaksızdır.

AA: Bu derecede, düşük seviyede bir kredi riski beklentisi temsil edilmektedir. Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını, fakat ekonomik ve dış faktörlerdeki değişikliğe daha duyarlı olduğunu ifade etmektedir. Bu kategorideki bir şirket, önceden tahmin edilebilir olaylardan büyük ölçüde etkilenmez.

A: Bu kategoride, borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesinde aksama olmayacağını, fakat ekonomik ve dış faktörlerdeki değişikliğe daha duyarlı olduğunu temsil etmektedir. Bu kapasite, bir üst derecelendirme kategorisine nazaran, ekonomik durumdaki değişikliklerden daha fazla zarar görebilir.

BBB: Borçlanma tutarının anapara ve faizinin zamanında ödenmesi uygun seviyede olup, dış faktörlere olan duyarlılığın yüksek olması sebebiyle, her hangi bir değişiklikte ödeme kabiliyetinin azalabileceği temsil edilmektedir. Yatırım derecesi kategorisinin en düşük olanıdır.

BB: Bu derece, zaman içerisinde olumsuz ekonomik değişiklikler sonucunda kredi riskinin oluşabileceği ihtimalini gösterir. Bununla birlikte işletmenin alternatif finansal kaynakları, finansal yükümlülüklerini karşılamaya imkân tanıyabilir. Bu kategoride derecelendirilen menkul kıymetler yatırım derecesine sahip değildir.

B: B derecesi, önemli bir kredi riskinin mevcut olduğunu, buna karşılık sınırlı bir güvenlik marjının varlığını göstermektedir. Hali hazırda finansal yükümlülükler yerine getirilmekle birlikte, ödemelerin devam etme kapasitesi sürekli ve elverişli bir işletme ve ekonomik çevreye bağlıdır.

CCC, CC, C: Bu seviyede ödeyememe durumu söz konusudur. Finansal yükümlülükleri yerine getirme kapasitesi sürekli, elverişli işletme çevresine ve ekonomik gelişmelere bağlıdır. Özellikle CC derecesi bir ödeyememe işareti niteliğindedir. C derecesi ise çok yüksek bir ödeyememe olasılığını göstermektedir.

DDD, DD, D: Bu dereceye sahip menkul kıymetler çok aşırı spekülattir ve değerleri borcun likidasyonu veya reorganizasyonu durumunda nominal değerlerin üzerine çıkamaz. Bu seviyede DDD derecesi, yatırım yapılan borç senedi için en yüksek tahsilât miktarı potansiyelini göstermektedir.

3.2.3.2.Kısa Vadeli Kredi Derecelendirme Tanımları

Bu gruptaki derecelendirme kategorileri de yerli ve yabancı para birimleri için geçerlidir. Kısa vadeli derecelendirme, vadesi 12 aydan daha az olan borçları kapsar ve finansal taahhütleri zamanında yerine getirmek için gerekli olan likidite üzerinde yoğunlaşmaktadır.

F1 (En yüksek kredi kalitesi): Finansal yükümlülükleri zamanında ödeyebilme kapasitesinin oldukça güçlü olduğunu gösterir. Ek olarak “+” işaretinin bulunması kabul edilebilir düzeyde güçlü bir kredi durumunu ifade eder.

F2 (İyi kredi kalitesi): Finansal yükümlülükleri zamanında ödeyebilmek için tatmin edici bir kapasitedir. Fakat güvenlik marjı bir üst derece düzeyi kadar yüksek değildir.

F3 (Yeterli kredi kalitesi): Finansal yükümlülükleri zamanında ödeyebilme kapasitesi yeterli olmakla birlikte, kısa vadedeki olumsuz değişiklikler, yatırım derecesi olmayan kategoriye düşülmesine neden olabilir.

B (Spekülatif): Finansal yükümlülükleri zamanında ödeyebilme kapasitesi minimum düzeyde olup, malı ve ekonomik şartlarda yakın dönemde meydana gelebilecek olumsuz değişikliklerden zarar görebilir.

C (Yüksek ödeyememe riski): Ödeyememe riski mevcuttur. Bunun dışında finansal yükümlülükleri karşılama kapasitesi sürekli, elverişli bir işletme çevresinde ve ekonomik şartlara bağlıdır.

D (Ödeyememe): Çok yakında gerçekleşebilecek bir ödeyememe durumunu gösterir.

“+” veya “-” işaretleri, ana derecelendirme kategorilerinde nispi bir statüyü ifade etmek üzere derecelendirmeye ilave edilebilir. Ancak bu ekler, “AAA” uzun vadeli derecelendirme kategorisi için, “CCC” kategorisi altındakiler hakkında veya “F1” dışındaki kısa vadeli derecelendirmeler için kullanılmamaktadır.

“NR” ihraççı veya ihracın FitchIBCA tarafından derecelendirilmediğini gösterir.

Withdrawn: Şayet FitchIBCA derecelendirme için mevcut bilgi miktarını yeterli bulmazsa veya borcun vadesi dolmuş ya da finanse edilmiş ise derecelendirme sürecini geri çekebilir.

Rating Alert: Olası bir derecelendirme değişikliğine karşı yatırımcıları uyarır. Bu değişiklik “olumlu” ise potansiyel bir derece yükseltme (upgrade), “olumsuz” ise potansiyel bir derece düşürme (downgrade) anlamına gelir. Ayrıca oluşmakta (evolving) şeklinde de bir değerlendirme yapılabilir ki, bunun anlamı derecenin yükselebileceği, düşebileceği veya aynı kalabileceğidir. Rating Alert, kısa bir süre içinde sonuca ulaştırılır.

3.3.Derecelendirme Kuruluşlarının Basel-II Çerçevesinde Sahip Olmaları Gereken Kriterler

Basel-II uzlaşısı çerçevesinde standart yaklaşım altında kredi riski ağırlıklarının belirlenmesinde baz alınacak kredi notları ile ilgili olarak kredi notunu verecek derecelendirme kuruluşlarının karşılaması gereken kriterler, kredi notlarının eleştirilmesi ve kullanımı gibi hususlarda çerçeve niteliğinde düzenlemeler bulunmaktadır.

Ülkelerin bankacılık denetim otoriteleri (Türkiye’deki BDDK gibi) kredi derecelendirme (rating) notu verecek kuruluşların aşağıdaki 6 kriteri karşılayıp karşılamadığını saptamak zorundadırlar. Derecelendirme kuruluşlarının yetkilendirilmesi veya verilen derecelendirme notlarının bankacılık denetim otoritesince kabulü sadece belli tip borçlar veya ülkeler ile sınırlı tutulabilir, derecelendirme sınırını denetim otoritesi daraltabilir.

Bu düzenlemeler içindeki kriterler şu şekildedir (17.04.2012 tarihli 28267 sayılı Resmi Gazete Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine Ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik) türkiye için olduğuna dair açıklama ekle :

- **Objektiflik**

Kredi derecelendirmesinde uygulanan metodoloji kullanışlı ve sistematik olmalıdır. Derecelendirme metodolojisi geçmiş tecrübelerle dayanan bir doğrulama sürecine dâhil edilmelidir. Ek olarak kredi derecelendirme raporu borçlunun finansal durumunda yaşanan değişiklikleri yansıtmak üzere ve devamlı olarak güncellenmelidir. Denetim otoritesi tarafından derecelendirme kuruluşunun resmen tanınmasından önce kuruluşun her bir piyasa segmenti için özenle yapılmış geriye dönük testleri de içeren en az bir yıl, tercihen üç yıl geçmişe sahip bir kredi derecelendirme metodolojisine sahip olmalıdır.

- **Bağımsızlık**

Kredi derecelendirme şirketi, ekonomik ve politik etkilere maruz kalmadan derecelendirme sürecini tamamlayabilmesi için tam bağımsız olarak çalışmalarını

sürdüremelidir. Derecelendirme şirketinin yönetim kurulunun veya ortaklık yapısının menfi çıkarlarına yönelik bir kredi derecelendirme sürecinin oluşması ihtimalinden korunmalı ve menfi sonuçlar çıkarılması durumundan kaçınılmalıdır.

- Uluslararası Erişim / Şeffaflık

Kredi derecelendirme şirketinin verdiği notların açıklaması, derecelendirilen kuruluşun borç veya borçlanma enstrümanı ile ilişkili bilgiler, yerli ve yabancı tüm kuruluşların erişimine açık olması gerekmektedir. Ayrıca derecelendirme kuruluşlarının not vermede kullandığı genel metodolojileri kamuya açıklanmalıdır.

- Kamuyu Aydınlatma

Kredi derecelendirme kuruluşları asgarisinden kullandıkları temerrüt tanımını hesaplama süresini her bir kredi tanımının ne anlama geldiğini her derecelendirme kategorisine ilişkin fiili temerrüt oranlarını ve kredi notlarının zamanla düşme olasılıklarını (örneğin AA notunun zaman içinde A' ya düşme olasılığını) izlemeli ve kamuoyuna açıklamalıdır.

- Yeterli Kaynağa Sahip Olma

Derecelendirme kuruluşunun güvenilir derecelendirme yapabilmesi için yeterli teknolojiye, gerekli maddi imkân ve insan kaynağına sahip olması gerekir. Yeterli kaynağa sahip olunması kuruluşun derecelendirmeye tabi kurumların üst düzey yöneticileriyle ve operasyon kademelerindeki personeli ile sürekli olarak irtibat halinde olunmasına ve bu sayede yapılan kredi değerlendirmelerini niteliğinin yükselmesine olanak sağlayabilme imkânına sahip olabileceklerdir. Kuruluşlar kredi değerlendirmelerini nitel ve nicel yaklaşımların bileşiminden oluşan bir metodolojiye dayandırmalıdır.

- Güvenilirlik

Yukarıdaki sayılan kriterler sağlandığı takdirde kredi derecelendirme kuruluşu ihtiyaç duyduğu kredibiliteye de bir ölçüde kavuşmuş olacaktır. İlâveten üçüncü tarafların (ödünç verenler yatırımcılar, sigorta kuruluşları) derecelendirme kuruluşunun verdiği notlara itibar etme dereceleri, kuruluşun kendi kredibilitesi için bir göstergedir. Kredi derecelendirme kuruluşunun not verdiği müşterilerine ait özel ve gizli bilgilerin kötüye kullanılmasına yönelik içsel prosedürlere de sahip olması kuruluşun kredibilitelerini arttıran bir faktördür. Denetim otoritelerinin kredi derecelendirme kuruluşunu onaylayabilmeleri için kredi derecelendirme kuruluşunun birden fazla ülkede faaliyet gösteriyor olması şart olarak aranmamaktadır.

3.4.Derecelendirmeye Getirilen Eleştiriler

Her ne kadar derecelendirme şirketleri piyasaların vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş olsa da, bir takım eleştirilere maruz kalmaktadır. Derecelendirme süreci ve derecelendirme şirketlerine getirilen en önemli eleştiriler aşağıdaki şekilde gruplandırılabilir (Boyacıoğlu, 2003:81-86):

- **Subjektiflik**

Derecelendirme sadece ihraççı firmanın mevcut verilerinin ve gelecekle ilgili projeksiyonlarının teknik ve matematiksel metotlar kullanılarak değerlendirildiği bir süreç değil, ağırlıklı olarak çok sayıda uzman analistin uzun yılların tecrübelerine dayalı olarak verdikleri bir karar bütünü olduğu bir durumdur. Derecelendirme sürecinde özellikle yönetim kalitesi ve rekabet pozisyonunun ve diğer finansal olmayan verilerin değerlendirilmesi aşamasında büyük ölçüde subjektif kriterler kullanılmaktadır. Ancak bu konuda derecelendirme şirketinin alacağı ortak kriter sorularla bu subjektiflik ölçütü azaltılabilir.

- **Heterojenlik**

Derecelendirme sürecinde sektörlere göre farklı sistemler uygulanmakta, ilgili sektörlerin uzman analistlerine derecelendirme işlemi yaptırılmakta ve sonuçların yayımlandığı sektöre göre farklılaştırılmaktadır. Derecelendirme metodunun her bir sektör veya menkul kıymet için farklılık göstermesinin (heterojenlik), derecelendirmenin güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyip etkilemediği bir sorun olarak gündeme gelmektedir.

- **Sıralamayı Göstermesi ve Göreceli Olması**

Derecelendirme objektif, doğru, kardinal (esaslı) bir değerlendirme değil, aksine tamamen sıra veya derece gösteren (ordinal) bir değerlendirme sistemidir. En üst derecelendirme notuyla derecelendirilen bir ihraç yüzde yüz güvenilir olmamaktadır. Yapılan değerlendirme sonucunda sadece aynı kategorideki diğer ihraçlara nazaran daha güvenilir olduğuna dair bir görüştür ve bu konuda derecelendirme şirketleri tarafından kesin bir garanti de verilemez.

- **Sembollerinin İçeriği**

Derecelendirme sembolleri, makul bir değerlendirme yapmak için basitleştirilmiş ve anlaşılır olmaktadır. Sembollerin bu derece basit olması ilgililer arasındaki iletişimi kolaylaştırmakta ve sadece borcun geri ödenmeme riskinin mevcut olup olmadığını göstermektedir. Söz konusu semboller ancak bilançolar, oranlar ve

yorumlarla birleştirildiğinde ihraççı hakkında daha kesin, ayrıntılı bir görüş açısı sunabilir.

- Aktüellik

Derecelendirmenin aktüel olması, bankaların sermaye yeterliliğine dair güncel verileri barındırması, oluşan değişimlere hızlı ve gerekli ölçüde tepki verebilmesini sağlar. Derecelendirme şirketlerine getirilen eleştiri, ihraççı firmanın kredibilitesindeki değişikliklere zamanında ve yeterince hızlı tepki gösteremedikleri ve hatta oldukça geç kaldıkları şeklindedir.

- Yeterince Şeffaf Olmaması

Şeffaflık, derecelendirme sistemini ve derecelendirme sürecini derecelendirme şirketleri dışındakilerin de tanıyabilmelerini ve anlayabilmelerini sağlamaya yönelik olmasıdır. Derecelendirme şirketleri daha önceleri kullandıkları yöntemleri ve derecelendirdikleri şirketler hakkında fazla bilgi vermezlerdi. Ancak şu anki uygulamalarda bu durum tam bir şeffaflık içindedir. Bu seviyedeki şeffaflıkta sürece ve sisteme ilişkin tüm bilgiler ayrıntılı olarak kullanıcılara sunulur. Uygulamada şirketler, derecelendirme aşamasında kullandıkları ölçütleri açıklamakta, fakat bu ölçütlerin derecelendirme notunu hangi oranda etkilediğini işletme sırrı kabul edip kamuoyuna açıklamamaktadır. Örneğin, mali ve mali olmayan kriterlerin nihai sonuca etkisi bilinmekte, fakat kriterlerin derecelendirme notundaki oranı gizli tutulmaktadır. Yasal yaptırımı olmayan bu durum hakkında derecelendirme şirketleri açıklama yapmamaktadır. Derecelendirme şirketleri de karşılıklı güven esasına dayalı olarak ihraççının kamuya açık olmayan bazı stratejik bilgileri ile kendi know-how'larının gizli tutulması gerekliliğini savunmaktadırlar. Bu şekilde gerek ihraççı firmanın piyasadaki rakiplerine karşı korunması sağlanmış, gerekse derecelendirme şirketlerinin kendi rakiplerine bilgi sızdırılması önlenmiş olmaktadır. Bu konuda iki farklı görüş ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre derecelendirme şirketlerinin işletme sırlarını gizli tutmaları son derece normal karşılanırken, diğer bir görüşe göre ise değerlendirme kriterlerinin ve bunların karara ne derece etki ettiğinin tam olarak açıklanması gerekir.

- Güvenilirlik

Derecelendirmeye olan güvenin sağlanabilmesi için iki unsurun varlığı söz konusudur. Birinci özellik, öncelikle derecelendirme şirketlerinin bütünüyle bağımsız olmalarıdır. Bu anlamda bağımsızlık iki yönlüdür; bir yönüyle, derecelendirme şirketlerinin herhangi bir kamu otoritesine bağlı olmayan kâr amacıyla kurulmuş şirketler olmaları gerekmektedir. Diğer ise, derecelendirme şirketi ile ihraççı arasındaki

ilişkinin herhangi bir bağımlılığı ifade etmemesidir. Burada da iki yaklaşım vardır. Bir görüşe göre derecelendirme şirketlerinin yaptıkları değerlendirme karşılığında ücret almaları bağımsızlıklarına gölge düşürür. Özellikle küçük derecelendirme şirketleri açısından büyük müşterilerin kaybedilmesinden doğacak zarar büyük olacağından, değerlendirmelerin manipüle edilmesi olasılığı yüksek olabileceğidir. İkinci görüşe göre ise derecelendirme şirketlerinin yaptıkları değerlendirme karşılığında ücret almaları bağımsızlıkları üzerinde etkili olmamaktadır. Bunun sebebi alınacak ücret düşünülerek değerlendirmelerin çarpıtılması orta ve uzun vadede tüm derecelendirme sektörünün zararına olacaktır. Bu güne kadar özellikle önemli derecelendirme şirketlerinin bağımsızlığına leke düşürecek boyutta olumsuz olaylar da yaşanmamıştır. Ayrıca derecelendirme sürecinde alınan ücret eleştirilerine karşı, analiz yapan grup ile ücreti alan grubun tamamen birbirinden ayrı olması ve ateş hattı denilen bir sınırın oluşturulduğu ve durumun bir şekilde de denetlendiği günümüzde görülmektedir. İkinci unsur ise derecelendirme şirketlerinin değerlendirmeye tabi tuttukları verilerin doğru ve güvenilir olmasıdır. Ancak derecelendirme şirketleri ihraççı firmanın kendilerine sunduğu verilerin doğruluğunu araştırmazlar. Bunun gerekçesi de kendi işlerinin bu verilerin doğruluğunu denetlemek değildir, bunun yerine derecelendirilecek firmanın mali tablolarını bağımsız denetimden geçmiş olmasını isterler ve bu konuda bağımsız denetim firmasına güvenirlir ve diğer verilerin ise karşılıklı güven esasına dayalı olarak doğruluğunu kabul edip değerlendirme yapmaktadır.

- Piyasalara Etkisi

Derecelendirmenin modern finansal piyasalarda çok önemli bir fonksiyon üstleneceği, menkul kıymet ihraçlarını tam anlamı ile derecelendirme şirketlerine bağımlı hale getireceğidir. Bu durumda, kötü derece sadece borçlanma faizlerini yükseltmekle kalmamakta, aynı zamanda yeniden borçlanmayı da engelleyebileceği konusu gündeme gelmiştir.

- Derecelendirme Şirketlerinin Uzmanlaşması

Derecelendirme şirketleri sadece bir ülkeyi, sanayi işletmesini veya bir bankayı değil, aynı zamanda özel plasman, varlığa dayalı menkul kıymetler, birleşmeler, off-shore para piyasası fonları, özelleştirme, sigorta ve emeklilik fonlarını da derecelendirebilmektedir. Derecelendirme şirketlerinin bu kadar geniş bir alanda çalışma yapmaları, asıl faaliyet alanları olan derecelendirme sürecinin kalitesini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, derecelendirmenin yatırımcı ve ihraççı açısından kullanımını ve fayda düzeyini de azaltabileceği söz konusu olabilecektir.

- İki Önemli Derecelendirme Şirketinin Piyasadaki Üstünlüğü

Finansal piyasalarda derecelendirmenin giderek öneminin artması, özellikle Amerika'daki menkul kıymet ihraçlarında en az iki tanınmış derecelendirme şirketinden, derece alınmasını yasal olarak zorunlu hale getirilmiş durumdadır. Bu durum ise iki önemli derecelendirme şirketi Moody's ve S&P's' un piyasalarda duopol oluşturmalarına neden olmuştur. Zamanla bu şirketler rakiplerini de satın alarak iyice güçlenmiştir. Moody's ve S&P's' un bu şekilde piyasaları kontrol altına almaları ve ezici bir üstünlüğe sahip olmaları büyük tartışmalara yol açmıştır. Son dönemde Fitch'in bazı derecelendirme şirketleri ile birleşmeleri ve satın almaları ile bu iki önemli derecelendirme şirketine rakip olarak piyasaları dengeleyici üçüncü bir güç doğmuştur. Derecelendirmeye getirilen eleştirilerin toplu olarak değerlendirilmesi sonucunda; derecelendirme sürecinin daha şeffaf hale getirilmesi, kalitesinin yükseltilmesi ve değişken taleplere hızla cevap vermesi gerektiği söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ ve BİR BANKADA BASEL STANDARTLARIYLA KREDİ DERECELENDİRMESİ

Bu bölümde öncelikle bankacılık sektörünün tarihsel gelişim süreci ele alınmıştır. Daha sonra ülkemizde faaliyette bulunan bir bankanın kredi derecelendirme süreci ele alınmıştır. Bu süreçte bankadan kredi talebinde bulunan müşterinin değerlendirilmesi ve kredi talebinin onaylanması veya reddedilmesi için Basel-II standartları çerçevesinde müşterinin kredibilitesi ölçülmüş, bankanın kullandığı metodolojinin işlevi incelenmiştir.

4.1. Türkiye'deki Bankacılık Sektörüne Genel Bir Bakış

Bankalar, fon fazlası olan kurum veya kişilerden topladığı fonları, fon ihtiyacı olan kurum veya kişilere kredilendirme suretiyle aracılık eden kâr amaçlı kuruluşlardır. Bankacılık sektörü, mikro ve makro ekonomi değişimlerinden, ülkeler arası sermaye akımından, hanehalkının beklentilerinden ve teknolojiden etkilenmektedir. Ayrıca merkez bankalarının ekonomi politikaları ve devletin maliye politikaları bankacılık sektörünün gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Tarihte ilk bankacılık faaliyeti Sümerlerde din adamlarının kendilerine emanet edilen malları, ihtiyaç sahiplerine emaneten kullanırılması olarak görülmektedir. Sümerlerin kurduğu ve banka olarak nitelendirilebilecek ilk kuruluşlara “maket” adı verilmekteydi. Bankacılık işlemlerinin belirli kurallar çerçevesinde uygulanmasına ilişkin ilk kararlar Hammurabi Yasalarında görülmektedir. Bu yasalarda maketlerin ödünç işlemlerini nasıl yöneteceği, borçların tahsili ve tasfiyesiyle ilgili kurallar yer almaktaydı. Ayrıca bu yasalar faiz alınmasına izin verilmekteydi.

M.Ö. 3. – M.S. 2. Yüzyılları arasında hakimiyet süren Roma İmparatorluğu bankacılık sektörünün en fazla gelişme gösterdiği dönemdir. Bankacılık faaliyeti en ince ayrıntısına kadar düzenlenmiş, bankalar denetime tabi tutulmuştur.

Modern anlamda ilk banka 1609 yılında Hollanda'da Amsterdam Bankası adıyla kurulmuştur. Bu bankayı 1637'de kurulan Venedik Bankası takip etmiştir.

19. yüzyılda sömürge faaliyetlerinin yaygınlaşması ve batı ekonomilerinin ticari kapitalizm aşamasından sanayi kapitalizm aşamasına geçmesiyle küçük işletmeler yerini birleşmelerle büyük işletmelere bırakmıştır. Batı bankacılığı da, aynı gelişmeden etkilenmiş, uluslararası bankacılık alanlarında uzmanlaşan bankalar, aynı zamanda büyük ölçekli banka işletmeleri yoluna girmişlerdir.

20. yüzyılda sosyalist ekonomilerin ortaya çıkışıyla sistemler arasındaki belirginlik, gelişmiş ve az gelişmiş ekonomiler olgusu oldukça önemli bir nitelik kazanmıştır. Az gelişmiş ekonomilerin finansal açıdan kalkınma çabalarını desteklemek için kalkınma bankacılığı adı altında genellikle devlet eliyle ve özel yasalarla kurulan yeni bankalar kurulmaya başlanmıştır. Yine bu yüzyılda ekonomik ve sosyal değişimlerin doğal bir sonucu olarak sermayeleri devletlere ait olan uluslararası nitelikli para ve kredi kurumları ortaya çıkmış, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası , Avrupa Yatırım Bankası gibi kurumlar oluşturulmuştur (Aydın,2006:23).

Türkiye’de sanayileşme sürecine bakıldığında, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında, yabancı firmaların mahiyetindeki madencilik yatırımları, demiryolları ve birkaç askeri mühimmat üretimi yapan fabrika şeklindedir. Bu yüzden genç cumhuriyetin öncelikli ekonomi hedefi tasarruf-mevduat-kredi-yatırım döngüsünün sağlanması olmuştur. Bu hedefi gerçekleştirmek için 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi’nde, özel sektörün yatırım kararı alamayacak kadar düşük sermayeli olmasından dolayı, kamu sermayeli bankaların kurulmasına karar verilmiştir.

1929 yılında ABD’de yaşanan Büyük Buhran’ın dünyadaki tüm ekonomileri etkilemiş ve özel sektörün neredeyse tamamen iflas etmesine neden olmuştur. Zaten yeni yeni gelişmeye başlayan Türkiye ekonomisi de bu büyük buhrandan olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu nedenle Türk hükümeti; sanayi yatırımlarının devletçe yapılmasını benimsemiş, 1933 yılında Sümerbank ve Halkbankası’nı, 1935 yılında Etibank’ı, 1938 yılında Denizbank’ı kurmuştur (www.ekodialog.com,18.11.2017).

1950 sonrası, özel sektörün kendini toparlamasıyla liberalleşmeye yönelinmiş, devletin sanayileşme sürecindeki rolü azaltılmış ve böylece özel sektörün sermaye kuvveti arttırılmıştır. Ayrıca piyasadaki kredi ihtiyacının artması, özel bankaların kurulmasına neden olmuş, bu süreçte Yapı Kredi Bankası, Garanti Bankası, Akbank ve Pamukbank kurulmuştur. 1953 yılına gelindiğinde ise ekonominin bozulması, devletin kaynak ihtiyacını Merkez Bankası’ndan sağlamasına neden olmuştur. Artan mevduat munzam karşılıkları, dış ticaret açıkları ve dış borçlar ile yükselen enflasyon devalüasyona neden olmuş, bu dönemde 2,82 lira olan Amerikan Doları, 9 liraya çıkmıştır. Bu büyük ekonomik başarısızlığın yaşandığı süreç içinde 1958 yılında Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur.

1958 yılında yürürlüğe konan istikrar programının sonuç vermemesi üzerine; liberal politikaların çare olmadığı anlaşılmış ve Türkiye karma ekonomiye geçmiştir. 1960’tan 1980’e kadar süren bu dönemde, ilk olarak 1963 yılında beş yıllık kalkınma

programı uygulanmaya başlamış, ithal ikameci politika izlenmiş ve Türk ekonomisi dışarıya kapatılmıştır. Bu yıllarda bankacılık sektörü yatırım finansmanı sağlama görevini üstlenmiş, reel faizin negatif olduğu bir durumla mevduat bulmaya çalışmıştır. Bu süreçte devlet, küçük ölçekli bankaların birleşmesini, büyük ölçekli bankaların ise genişlemesini sağlamaya çalışmış, ayrıca Cumhuriyet tarihinin ilk yabancı sermayeli bankalarının kurulmasını teşvik etmiştir.

İç kaynakların ihtiyaçları karşılamaması üzerine yatırımları fonlamak imkansız hale gelmiş, devlet en hızlı kaynak yaratma olanağı olan Merkez Bankası emisyonuyla kaynak yaratmaya çalışmıştır. Bu durum enflasyonu arttırmış olsa da, kalkınma hedeflerine ulaşılmıştır. Lakin “ithal ikameci” politika ihracatı engellemiş, bu da döviz kıtlığına neden olmuştur. Bu yüzden ithal ikameci politika terk edilmiş, bunun yerine ihracat öncelikli ve dışa açık ekonomi politikalarına geçilmiştir.

1980’li yıllara gelindiğinde; tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme dalgası ülkemizi de etkilemeye başlamış ve bu dönemde uluslar arası denetim, uluslar arası bankacılık standartları oluşturulmuştur. Bankacılık sektörü için hızlı gelişmelerin yaşandığı bu yıllarda 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu yayımlanmış, İMKB faaliyete başlamış ve Merkez Bankası açık piyasa işlemlerine başlamıştır. Merkez Bankası’nın fon yaratmak için emisyonu başlamasıyla enflasyon ve faiz artışı önlenememiş, döviz işlemlerinin serbest bırakılmasıyla da halk elinde döviz tutmaya başlamıştır. Bu gelişmeler olurken, hükümetin genişletici maliye politikasına geçmesi ülke ekonomisini krize sokmuş, bankacılık sektörü özkaynaklarının ¼’ünü bu krizle kaybetmiştir.

1999 yılında IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla dezenflasyon programı yapılmıştır. Fakat düşen enflasyon ve faiz oranları nedeniyle yurtdışı sermaye akışı azalmış, bankaların likidite riskleri ile kur riski artmıştır. TMSF’na devredilen bankalar, bankaların bağımsız denetim ve gözetime tabii olması hakkındaki Bankalar Kanunu’ndaki değişiklik ve Birleşik Yatırım Bankası’nın kapatılması bankacılık sektöründeki önemli gelişmelerdir.

2000 yılında TMSF’na devredilen Bank Kapital, Etibank ve Demirbank ile bankacılık krizi tırmanmış, 2001 yılında özel sektörü de içine alan ekonomik kriz, Şubat ayında döviz krizine dönüşerek ikiz kriz niteliğini almıştır. 2001 krizinin nedeni; kamu borcunun büyüklüğü ve söz konusu borcun ödenememesidir. Krizdeki borçlular ise kamu kesimi ve bankalardır. Banka sektörü, özkaynaklarının %76’sını kaybetmiş, bu sorunların çözümü için Nisan ayında “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” yürürlüğe

konmuştur. Güçlü ekonomiye geçiş programıyla, örtük enflasyon stratejisi uygulanmaya başlanmış, enflasyonu kontrol altında tutmak için faiz oranları araç olarak kullanılmıştır.

Temel hedefleri, bankacılık sektöründe alt yapı unsurlarını, uluslararası normlara uygun muhasebe ilkelerini ve denetim mekanizmasını oluşturmak olarak belirtilen 4389 sayılı Bankacılık Kanunu 1999 yılında çıkarıldı. Kanunda belirtilen amaçlar doğrultusunda bankacılık sisteminin yeniden yapılanması ve etkin denetimin sağlanması için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) kuruldu. 2000 yılında göreve başlayan BDDK ile bankacılık sektöründeki denetim ve düzenlemeler uluslararası kurallara uygun, nesnel etkinlik ölçütlerine göre tek elden ve bağımsız bir kurul tarafından gerçekleştirilmesi ve sisteme yönelik siyasi müdahalelerin azaltılması amaçlanmıştır (TBB, 2012:26). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı"yla kamu bankalarının özelleştirilmesi, fonda bulunan bankaların çözümü, özel bankaların dayanıklılığının artırılması ve özel bankaların banka sektöründeki verimliliğinin artırılması amaçlanmıştır.

2002 sonunda özel sektörün dış borçlar içindeki payı %33 iken, kamu ve Merkez Bankasının payı %67 seviyesine ulaşmıştır. Merkez Bankası başkanının ve birçok ekonomistin, döviz geliri olmayanların dövizle borçlanmalarının tehlikeli olduğu yolunda yaptığı uyarılarına karşın, döviz kurunda hızlı bir yükselme olmayacağına güvenen ve dış piyasalardaki düşük faizlerin cazibesine kapılan sanayi ve hizmet kesimi, dışarıdan hızla borçlanmaya başlamıştır. 2006 yılına gelindiğinde Merkez Bankası örtük enflasyon stratejisini bırakarak açık enflasyon stratejisine geçmiş, gecelik faiz oranlarını para politikası aracı olarak kullanmaya başlamıştır. 2008 yılı ortalarına gelindiğinde ise, 284 milyar doları bulan kısa vadeli dış borç stokunda, banka ve özel firmaların payı %67'ye erişirken, kamu kesiminin payı %29 ve Merkez Bankası'nın payı %4 düzeyine gerilemiştir. 2003 yılı sonrası özel sektör borçlarının %263 artışına rağmen, kamu sektörünün dış borçlarındaki artış %7 olmuştur. Bu da, 2008 finansal krizi öncesi dönemde özel sektör borcunun büyüklüğü ön plana çıkmaktadır.

2008 krizi, ABD'de konut kredilerinin tahsilindeki problemler ile emlak fiyatlarının düşmesi ve konut kredisi sağlayan bankaların iflası ile başlamıştır. Bu dönemde 1,4 trilyon dolar civarında risk altındaki mortgage kredilerinin %40'ı Avrupa ülkelerindeki bankaların portföylerinde bulunuyordu. Bu nedenle kriz, A.B.D. ile sınırlı kalmayıp, Avrupa'dan başlayarak tüm dünyaya sıçramıştır. A.B.D.'de ve Avrupa'da birçok bankanın bu krizde batmasına karşın, Türkiye'de bankacılık sistemini

etkilememiştir. Bunun en önemli nedeni, 2001 yılında yaşanan bankacılık krizi sonrasında, özellikle 2002 ve 2003 yıllarında Türk bankacılığının yeniden yapılandırılmasıdır. Bu yapılandırmada daha önce Hazine tarafından yürütülen denetim, lisans, kontrol gibi mekanizmaların yürütülmesi, BDDK'ya verilmiştir.

2009 krizi sonrası Amerika Merkez Bankası (FED) tarafından genişleyici para politikasına geçiş ve faizlerin büyük ölçüde azaltılması, dünya ekonomisine kısa vadeli dönemde yüksek miktarda likidite sağlamıştır. FED'in uygulamadaki genişleyici para politikası sermaye yapısı güçlü bankalardan ziyade normal şartlar altında dış borçlanma sağlayamayan sermaye yapısı zayıf bankaları daha fazla etkilemesinin finansal istikrar açısından risk oluşturması muhtemeldir (Alper vd., 2015:11).

4.2.Bir Bankada Basel Standartlarına Göre Kredi Derecelendirme Süreci

Kredilendirme bankaların en riskli ve asli fonksiyonudur. Mevduat müşterilerinden toplanan fonları kullanarak, ticari şirketlere kredi sağlayan bankaların en büyük tehlikesi; kredilerin geri dönmemesi, bazı kuruluşların temerrüde düşmesi ve iflası nedeniyle bu kuruluşlardan paranın tahsil edilememesi sonucu bankaların varlıklarını sürdürememesidir. Bu yüzden bankaların kredi verilecek firmaları doğru ve objektif bir sistemle analiz etmeleri, risk düzeylerini saptamaları gerekmektedir. Bu da bankaların kredilendirme faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilmelerine bağlıdır. Bunun için bankalar kredi komisyonları oluşturmakta ve zorunlu olarak kredi analizleri yapmaktadır.

Bankaların kredilendirme sürecinde birkaç temel adım bulunmaktadır. Kredilendirme sürecinde ilk aşama kredi başvurusunun ön değerlemesidir. Bu süreçte firmanın kredi talebinin nedeni öğrenildikten sonra, firmanın durumunun ve yeterliliğinin tespiti için ziyaret edilmesi gerekir. Sonrasında ise firmanın istihbaratı yapılarak diğer bankalar ile kredi ilişkileri, protestolu senedi ve karşılıksız çeki olup olmadığı detaylı bir şekilde incelenir. Şayet tüm bu incelemelerde bir sorun yoksa firmadan gerekli belgeler istenerek kredi analiz süreci başlar.

Kredi analizi yapılırken bir müşterinin belirli bir dönemde, belirli miktardaki kredi tutarını ödememe riski ölçülür. Bu süreçte kredi ilişkisi bulunan veya yeni tanınacak müşterinin sektördeki itibarı, ödeme ve ticari ahlakı, kriz anlarındaki davranışları, sorumluluk duygusu ve iş hayatı detayları incelenir. Kredi müşterisinin yasal olmayan yollara başvurmaması, borcuna sadık ve iş hayatında dürüst kişiler olmasına dikkat edilir. Burada önemli olan kredilendirmeyi yapacak olan görevli mali

analistin kredilendirme sürecinde, bankaca olumsuz sayılabilecek durumları saklamaması ve tüm hususları ortaya koyması gerekmektedir.

Banka, kredi talebinde bulunan firmanın öncelikle ortaklık yapısına, ortaklarının eğitim durumuna, firma faaliyetindeki tecrübesine, firmanın kuruluş yılına ve sektördeki faaliyet süresine dikkat etmektedir. Bankanın birinci inceleme aşaması olan bu evrede, firmanın mali olmayan (kalitatif) kriterleri değerlendirilmekte ve puanlama yapılmaktadır. Bu aşamadan sonra firmanın mali tabloları incelenmekte, diğer bankalarla olan borç ilişkilerinin teminatlı olup olmadığı, çek ve senet incelenmesi ve firma ortaklarının ödeme ahlâkı sorgulanmaktadır. Bankanın ikinci inceleme aşaması olan bu evrede, firmanın mali (kantitatif) kriterleri değerlendirilir. Bu iki inceleme aşamasında firmaya ham puan sistem tarafından verilir. Oluşturulan skalada, mali kriterler ve mali olmayan kriterlerin iç sınıflandırmasında etkileşimler incelenir ve bu etkileşimler yorumlanarak nihai puan verilmektedir.

Bankanın derecelendirmesinde 1 en düşük kredi riskini, 4 en yüksek kredi riskini tanımlamakta, ayrıca çıkan sonuca göre AAA, AA, A, BBB, BB, B, CCC, CC, C ve D notları verilmektedir. AAA en düşük kredi riskini, C ise en yüksek kredi riskini tanımlamaktadır. Banka politikası gereği sadece D notuna kredi vermemektedir. Harf puanlarının rakam puanlarına karşılığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Bankanın Derece Ağırlıkları

Harf Notu	Rakam
AAA	1,00 – 1,40
AA	1,41 – 1,80
A	1,81 – 2,00
BBB	2,01 – 2,20
BB	2,21 – 2,40
B	2,41 – 2,60
CCC	2,61 – 2,80
CC	2,81 – 3,20
C	3,21 – 3,60
D	3,60 – 4,00

AAA notundan CC notuna kadar banka şube içerisinde kredilendirme yapabilmekte, C notunda krediyi yönetim kurulu yetkisiyle vermekte, D notunda ise kredilendirme yapamamaktadır.

4.3. Kredi Talebinde Bulunan Bir Firmanın Derecelendirilmesine Dair Örnek Uygulama

Bu çalışmada, bankadan kredi talep eden şirketlerin, anapara ve faizlerini vadesinde geri ödeyebilme yeteneklerini belirlemek için uyguladığı derecelendirme süreci incelenmiştir. Söz konusu bankanın kredi talebinde bulunan bir tekstil şirketinin kredi derecesini nasıl hesapladığı ve bu şirkete kredi vermek suretiyle üstlendiği risk düzeyini ölçmekteki başarısı saptanmaya çalışılmıştır.

Kredi talebinde bulunan firmaya dair toplanan bilgiler şu şekilde sıralanabilir:

Firma sahibi X, çocukluğundan itibaren babası ile birlikte tekstil üretimi ve pazarlaması üzerine çalışmıştır. Firma sahibi tekstil imalatı ile uğraşmaktadır. Kendi fabrikasında çalışmasını sürdürürken fabrika alanının yetersiz kalması ve faaliyetleri için yeterli olmaması sebebiyle daha büyük bir fabrika binası kiralayarak tüm makine teçhizatını ve şirket yönetimini taşımıştır.

Ev tekstili ürünleri ile ilgilenen müşteri, adi ortaklık olarak faaliyetlerine devam etmektedir. 2013 yılı karlılığı 30.596-TL iken 2014 yılında yatırım nedeni ile zarar oluşmuştur.

Firma banka ile uzun süredir kredili olarak çalışmaktadır. Firma sahibi kredi geri ödeme moralitesi yüksektir ve edimlerine bağlıdır. Firmanın teminata alınmış gayrimenkul ipotegi bulunmaktadır.

İlgili banka, imalat sektöründeki firma için derecelendirme sisteminde kalitatif kriterlerin rating notuna etkisini %60, kantitatif kriterlerin rating notuna etkisini %40 hesaplamıştır.

4.3.1. Kantitatif Kriterler

Müşterinin kantitatif kriterler değerlemesinde banka; firmanın mali tablolarını kullanarak firmanın likidite yapısını, kaynak yapısını, verimlilik düzeyini, karlılık düzeyini, performansını ve varlıkların etkinlik düzeyini belirlemeye çalışmaktadır. Bunun için likidite oranları, kaynak yapısı oranları, firma kârlılık ve verimlilik oranı, performans ve değişim oranı ve varlıkların karlılığı hesaplanmıştır. Bu sonuçlar sektör ortalamaları ve segment ortalamaları ile karşılaştırılarak puanlamaya tabi tutulmuştur.

Likidite Oranları

Firmanın kısa vadeli borç ödeme gücünü ortaya koyan likidite oranlarından sadece cari oran, likidite oranı (Asit-Test) hesaplanmıştır. Firmanın cari oranı 0.20 olarak hesaplanmıştır. Bu durum firmanın negatif çalışma sermayesine sahip olduğunu

ve kısa vadeli borçlarının sadece beşte biri düzeyinde dönen varlıklara sahip olduğunu göstermektedir. Yani, sektör cari oranı 1.25 ve segment cari oranı ise 1.16 iken, firmanın Cari oranının 1'in oldukça altında kalması firmanın bir yıl içindeki borçlarında likidite sorunu yaşadığını göstermektedir. Banka, Tablo 4.2' de görüldüğü gibi Cari Oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.2. X Tekstil Şirketi Cari Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Cari Oran %	20,37	125,74	116,10	4,00	4,00

Likidite oranı, tek başına güçlü bir veri olmayan cari oranı daha anlamlı kılmaktadır. Stokların kısa vadede satılmadığı (nakite çevrilemediği) varsayımı altında işletmenin borç ödeme gücü hakkında fikir verir. Genel kabul görmüş değer 1'dir. Firmanın likidite oranı 0.04, sektörün likidite oranı 0.71, segmentin likidite oranı ise 0.74 olarak hesaplanmıştır. Likidite oranının 1 altında olması firmanın kısa vadeli borçlarını karşılamakta likidite sorunu yaşadığını göstermektedir. Banka, Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi Likidite Oranı için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.3. X Tekstil Şirketi Likidite Oranı (Asit-Test Oranı)

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Likidite Oranı %	4,60	71,18	74,01	4,00	4,00

Kısa vadeli yabancı kaynakların net satışlara oranlanmasıyla banka, firmanın satışlarıyla borçlarını karşılayabilme gücünü ölçmek istemektedir. Firmanın kısa vadeli yabancı kaynaklarının net satışlarına oranı 0.53, sektörün oranı 0.60, segmentin oranı ise 0.68 olarak hesaplanmıştır. Bu oran firmanın borçlarını satışlarıyla karşılayamadığını göstermektedir. Banka, Tablo 4.4.'te görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.4. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
KVYK / Net Satışlar %	53,39	60,96	68,97	4,00	4,00

Firmanın sermayesinin hangi oranda stoklara bağlandığını gösteren bu oran, stokların dönen varlıklara bölünmesiyle hesaplanır. Oranın düşük olması beklenir. Fakat

stok devir hızı ve alacak devir hızı yüksek olan işletmelerde oranın yüksek olması, sakınca yaratmaz. Firmanın stoklarının dönen varlıklara oranı 0.08, sektörün oranı 0.38, segmentin oranı ise 0.34 olarak hesaplanmıştır. Banka, Tablo 4.5.'te görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.5. X Tekstil Şirketi Stoklar / Dönen Varlıklar Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Stoklar / Dönen Varlık %	8,80	38,96	34,49	4,00	4,00

Kısa vadeli ticari alacakların dönen varlıkları oranıyla firmanın alacaklarının tahsil kabiliyeti ölçülmektedir. Firmanın kısa vadeli ticari alacaklarının dönen varlıklarına oranı 0.09, sektörün oranı 0.46, segmentin oranı ise 0.61 olarak hesaplanmıştır. Banka, Tablo 4.6.'da görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.6. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Ticari Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
KVTA / D.V. %	9,67	46,58	61,28	4,00	4,00

Kaynak Yapısı Oranları

Finansman oranı, işletmenin özkaynakları ile yabancı kaynakları arasında uygun bir oran olup olmadığını analiz etme imkânı verir. Varlıkların finansmanı için özkaynaklarla yabancı kaynaklar arasında uygun bir denge kurulması gerekir. Genel kabul görmüş oran 1'dir. Finansman oranının yüksek olması işletmeyi alacaklı durumda bulunan üçüncü kişilerin baskısından kurtarır. Oranın 1'den küçük olması ise işletmeye üçüncü kişiler tarafından işletme sahip ve ortaklarına göre daha fazla yatırım yapıldığını gösterir. Firmanın finansman oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) 36.12, sektörün finansman oranı 3.49, segmentin oranı ise 5.05 olarak hesaplanmıştır. Bu oranla özkaynakların firmanın borçları için kaynak oluşturup oluşturmadığı ölçülmeye çalışılmıştır. Banka, Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.7. X Tekstil Şirketi Finansman Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Finansman Oranı %	3612,94	349,30	505,21	4,00	4,00

Firmanın kısa vadeli mali borçlarının net satışlara oranı 0.10, sektörün oranı 0.21, segmentin oranı ise 0.13 olarak hesaplanmıştır. Bu oranla firmanın kısa vadeli mali borçlarının net satışlarla karşılanıp karşılanamayacağı ölçülmek istenmiştir. Banka, Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi bu oran için 2 puanını vermiştir.

Tablo 4.8. X Tekstil Şirketi Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
K.V.M.B./Net Satışlar %	10,07	21,23	13,05	2,00	2,00

Kârlılık ve Verimlilik Oranları

Firmanın satış faaliyetlerinin kârlılığı hakkında bilgi veren bu oranlar, aynı sektördeki firmaların karşılaştırılmasında kullanıldığında daha güvenilir sonuçlar vermektedir.

Esas faaliyet kârlılığı ile firmanın rekabet gücü ölçülmek istenmektedir. Firma ölçeğinin büyüklüğüyle doğru orantılı olarak bu oranın artması veya azalması beklenir. Firmanın esas faaliyet kârlılığı 0.00, sektörün esas faaliyet kârlılığı 0.03, segmentin esas faaliyet kârlılığı ise 0.01 olarak hesaplanmıştır. Banka, Tablo 4.9.'da görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.9. X Tekstil Şirketi Esas Faaliyet Kârlılığı Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Esas Faaliyet Kârlılığı %	0,00	3,39	1,80	4,00	4,00

1 birimlik satıştan ne kadarlık net kâr elde edildiğini gösteren Net Kar/Net Satışlar oranı net rantabilite olarak da adlandırılır. Firmanın net kârının net satışlara oranı -0.67, sektörün oranı 2.97, segmentin oranı ise 2.03 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın negatif çıkması firmanın kârlılığının olmadığını gösterir. Bu nedenle banka, Tablo 4.10.'da görüldüğü gibi bu oran için en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.10. X Tekstil Şirketi Net Kâr / Net Satışlar Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Net Kâr/Net Sat. %	-0,67	2,97	2,03	4,00	4,00

Aktif kârlılık oranı, firmanın varlıklarının kâr elde etmede ne kadar etkin olduğunu göstermektedir. Aktif kârlılık oranı ne kadar yüksekse firmanın varlıklarının kâr yaratma durumu o kadar yüksektir. Bu oran farklı sektörlere göre değişiklik gösterdiği için aynı sektördeki firmaların karşılaştırılmasında kullanılması daha doğrudur. Firmanın net kârının aktif toplamına oranı -1.21, sektörün oranı 2.66, segmentin oranı ise 1.85 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın negatif çıkması firmanın edindiği aktifleri verimli kullanamadığını gösterir. Banka, Tablo 4.11.'de görüldüğü gibi bu oran için de en kötü puan olan 4 puanını vermiştir.

Tablo 4.11. X Tekstil Şirketi Net Kâr / Aktif Toplamı Oranı

RASYO	31.12.2014	Sektör ort. 31.12.2014	Segment ort. 31.12.2014	Ham Puan	Nihai Puan
Net Kâr/Aktif T. %	-1,21	2,66	1,85	4,00	4,00

4.3.2. Kalitatif Kriterler

Müşterinin kalitatif kriterler değerlemesinde banka; firma ve ortaklarının moralitesi, ortaklık yapısı, ikili kriterler, kaynaklar ve faaliyet döngüsünü dikkate almıştır. Bu kriterlere ilişkin ortaya çıkan sonuçlar ise şöyledir:

Firmanın moralitesinin değerlendirilmesinde firmanın çek ve senetlerinin karşılıksız olup olmadığı, piyasa itibarı, banka ve diğer banka ve finans kuruluşları ile olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Bankanın mali sorgularının (çek, senet, ihtiyati tedbir vb.) sorunsuz olması banka tarafından olumlu bulunmuş ve 1 puanla derecelendirilmiştir. Firma ve ortaklarının olumlu bir ticari itibara sahip olması ve firmanın sektörde iyi bilinen AAA firmasına satış yapması banka tarafından 1 puanla derecelendirilmiştir. Firmanın bankayla kredi ilişkisinde 1 yıldır yakın izlemeye alınmaması ve diğer bankalara da vadesi geçmiş borcunun bulunmaması, Tablo 4.12.'de görüldüğü gibi banka tarafından 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır.

Tablo 4.12. X Tekstil Şirketi Firma ve Ortakların Moralitesi Kriter Açıklamaları

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Kayıtları	1,00	Firma ve ortakları adına son 3 yıl itibariyle karşılıksız çek/protestolu senet kaydına rastlanmamıştır.
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki İflas, İhtiyati Tedbir, İcra Haciz ve Diğer İstihbarat Kayıtları	1,00	Firma ve ortakları adına son 3 yıl itibariyle olumsuzluk kaydına / kayıtlarına rastlanmamıştır.
Firma ve Ortakların Piyasa İtibarı	1,00	Firma ve ortakları hakkında olumlu bir ticari itibara sahip olup, bu durum firmaya avantaj sağlamaktadır. AAA firması en yüksek alacaklı müşterisi olup, piyasada iyi bilinmesi nedeni ile 1 puan verilmiştir.
Bankamızla İlişkiler	1,00	Firma son 1 yıl içinde yakın izlemeye girmemiştir.
Diğer Banka ve Finansal Kuruluşlarla İlişkiler	1,00	Hiçbir olumsuzluk yoktur.

Puanlama incelendiğinde, Tablo 4.13'te görüldüğü gibi firmanın piyasa itibarının, banka ve diğer finansal kuruluşlarla ilişkilerinin ve ortakların bankayla ilişkilerinin olumlu olduğu, bu nedenle banka tarafından en yüksek olan 1 puanla derecelendirildiği görülmektedir. Banka Tablo 4.13.'te görüldüğü gibi nihai puanlamada değişiklik yapmamıştır.

Tablo 4.13. X Tekstil Şirketi Firma ve Ortakların Moralitesi

FİRMA VE ORTAKLARIN MORALİTESİ	Ham Puan	Nihai Puan
	1,00	1,00
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Kayıtları	1,00	1,00
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki İflas, İhtiyati Tedbir, İcra Haciz ve Diğer İstihbarat Kayıtları	1,00	1,00
Firma ve Ortakların Piyasa İtibarı	1,00	1,00
Bankamızla İlişkiler	1,00	1,00
Diğer Banka ve Finans Kuruluşlarla İlişkiler	1,00	1,00
Firmanın ve Ortakların Bankamızdaki Takip Geçmişi	1,00	1,00

Firmanın ortaklık yapısı değerlendirilmesinde ortakların iş tecrübesi, ortakların değiştirdiği iş kolu sayısı ve firmanın ticari faaliyet süresi değerlendirilmiştir. Ortakların iş tecrübesinin 15 yıldan fazla olması ve iş kolunu hiç değiştirmemesi, bahsedilen iş kolunda uzmanlaştığını ve piyasada itibar kazandığını göstermektedir. Ayrıca firmanın 12 yıldan fazla bir süredir piyasada olması banka tarafından olumlu bulunmuş ve Tablo 4.14.'te görüldüğü gibi firma 1 puanla derecelendirilmiştir.

Tablo 4.14. X Tekstil Şirketi Ortaklık Yapısı Kriter Açıklamaları

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
Etkin Ortak / Ortakların Toplam İş Tecrübesi	1,00	15 yıl ve üstüdür. Çocukluk yıllarından bu yana çalışıyor olması ve baba mesleğini devam ediyor olmasından dolayı 1 puan verilmiştir.
Etkin Ortak / Ortakların Değiştirdiği İş Kolu Sayısı	1,00	Hiç değiştirmemiştir.
Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	1,00	12 yıl ve üstüdür.

Ortaklık yapısı incelendiğinde ortakların iş tecrübesi, çalıştığı iş kolu sayısı ve firmanın ticari faaliyet süresinin olumlu olması nedeniyle banka tarafından en yüksek olan 1 puanla derecelendirildiği görülmektedir. Ancak ortakların bireysel kredi kayıt bürosu sonuçlarının yetersizliği nedeniyle bu kriteri banka 2 puanla derecelendirmiştir. Banka Tablo 4.15.'te görüldüğü gibi nihai puanlamada değişiklik yapmamıştır.

Tablo 4.15. X Tekstil Şirketi Ortaklık Yapısı

ORTAKLIK YAPISI	Ham Puan	Nihai Puan
	1,30	1,30
Etkin Ortak/Ortakların Toplam İş Tecrübesi	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortakların Değiştirdiği İş Kolu Sayısı	1,00	1,00
Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	1,00	1,00
KKB Bireysel Sorgu Puanı	2,00	2,00

Firmanın ikili kriterler değerlendirilmesinde ortakların yörenin yerlisi olup olmadığı, ortakların işin başında olup olmadığı ve ortaklar dışında firmanın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kişilerin olup olmadığı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede ortakların firma lokasyonunda yetişmiş olması, işin başında olması ve olası bir durumda işin devamlılığını sağlamak üzere tecrübeli olarak eşinin devamlılığı sağlaması banka tarafından olumlu görülmüş ve firma Tablo 4.16.'da görüldüğü gibi 1 puanla derecelendirilmiştir.

Tablo 4.16. X Tekstil Şirketi İkili Kriter Açıklamaları

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
Etkin Ortak / Ortaklar Yörenin Yerlisi mi?	1,00	Denizli doğumludur.
Etkin Ortak / Ortaklar İşin Başında mı?	1,00	İşinin başındadır.
Etkin Ortak / Ortaklar haricinde Firma'nın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kimse var mı?	1,00	Eşi faaliyetlerine devam etmektedir.

Ortakların aynı yörede yetişmiş olması, firma faaliyetine etkin müdahale edebilmesi ve ortaklar dışında firmanın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kimseler olması, banka tarafından ikili kriterlerin en yüksek puan olan 1 puanla derecelendirilmesi görülmektedir. Banka Tablo 4.17.'de görüldüğü gibi nihai puanlamada değişiklik yapmamıştır.

Tablo 4.17. X Tekstil Şirketi İkili Kriterler

İKİLİ KRİTERLER	Ham Puan	Nihai Puan
	0,00	0,00
Etkin Ortak/Ortaklar Yörenin Yerlisi mi?	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortaklar İşin Başında mı?	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortaklar haricinde Firma'nın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kimse var mı?	1,00	1,00

Firma kaynaklar kriteri değerlendirilmesinde işyerinin mülkiyeti, işletme faaliyeti için lokasyon uygunluğu, aynı işyerindeki faaliyet süresi, firma ve ortakların varlıklarının sigorta durumu, bankayla aktif çalışma süresi, çalışılan banka ve finansal kuruluş sayısının yeterliliği ve diğer banka ve kuruluşlarda bulunan teminat koşulları değerlendirilmiştir. Tesisin kiralık olması banka tarafından riskli görülmüş ve 2 puanla derecelendirilmiştir. Kiralık tesisin pazara, işgücü teminine ve hammadde sağlayıcılarına yakınlığı, firmanın faaliyet süreci için olumlu olmasından dolayı banka tarafından 1 puanla derecelendirilmiştir. Firmanın belirli bir adreste 5 yıldan fazla bir süredir çalışmış olması, firmanın sektörde tanınmasını sağlamış, bu da banka tarafından 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır. Firma ve ortaklarının her türlü riske karşı sigortalanması, banka tarafından 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır. Firmanın 5 yıldan uzun bir süredir bankayla sorunsuz çalışması, banka tarafından 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır. Firma ve ortaklarının kredi limitlerinin bir veya 2 bankayla olması, firmanın banka tarafından 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır. Firma ve ortaklarının diğer bankalarla teminatsız veya ortakların şahsi kefaletiyle çalışması, firmanın banka tarafından Tablo 4.18.'de görüldüğü gibi 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır.

Tablo 4.18. X Tekstil Şirketi Kaynaklar Kriteri Açıklamaları

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
İşyerinin/Tesisin Durumu ve Mülkiyeti	2,00	Grup şirketi, ortak ve yakınları üzerine kayıtlı olup, istem dışı yer değiştirme riski ve ihtimali oldukça düşük düzeydedir.
Lokasyonun Uygunluğu	1,00	Lokasyonu; hammadde, işgücü temini veya pazara yakınlık açısından sektörün geneline göre avantajlı konumdadır.
Aynı işyerindeki faaliyet süresi	1,00	8 yıl ve üstü
Firma ve ortakların varlıklarının sigorta durumu	1,00	Firma ve ortakların varlıklarının tamamı “All Risk” kapsamında sigortalanmıştır.
Bankamızla aktif çalışma süresi	1,00	Firma 5 yıldan daha uzun süredir bankamızla kredili olarak çalışmaktadır.
Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	1,00	Firmanın ve ortağının bankamız ile birlikte 1 ya da 2 banka veya finansal kuruluş ile kredi ilişkisi vardır.
Diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları	1,00	Açık veya ortağın şahsi kefaleti ile çalışmaktadır.

Firma kaynakları incelendiğinde işletme faaliyeti için lokasyon uygunluğu, aynı işyerindeki faaliyet süresi, firmanın sigorta durumu, bankayla aktif çalışma süresi, çalışılan banka ve finansal kuruluş sayısının yeterliliği ve diğer banka ve kuruluşlarda bulunan teminat koşulları uygunluğu sebebiyle, banka tarafından en yüksek olan 1 puanla derecelendirildiği görülmektedir. Fakat işyerinin kiralık olması banka tarafından 2 puanla derecelendirilmiştir. Her ne kadar tesis hammadde, işgücü ve pazara yakın olsa da, finansman oranı ve net satışlar kriteri puanlarının 3'ten büyük olması nedeniyle banka, Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi lokasyon uygunluğu kriteri nihai puanını 1 puan kötüleştirerek 2 puanla derecelendirmiştir.

Tablo 4.19. X Tekstil Şirketi Kaynakları

KAYNAKLAR	Ham Puan	Nihai Puan
	1,25	1,35
İşyerinin/Tesisin Durumu ve Mülkiyeti	2,00	2,00
Lokasyonun Uygunluğu	1,00	2,00
Aynı işyerinde faaliyet süresi	1,00	1,00
Firma ve ortakların varlıklarının sigorta durumu	1,00	1,00
Bankamızla aktif çalışma süresi	1,00	1,00
Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	1,00	1,00
Diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları	1,00	1,00

Firma faaliyet döngüsü değerlendirilmesinde mal satışlarının yoğunlaşması ve mal satım şartları değerlendirilmiştir. Firmanın mal satımındaki tek müşterisi AAA

tekstil olmasından dolayı banka bu durumu riskli görmüş ve firmayı 4 puanla derecelendirmiştir. Firmanın satım işlemlerini peşin veya teminatlı yapması ise banka tarafından olumlu görülmüş ve Tablo 4.20.'de görüldüğü gibi 1 puanla derecelendirilmesini sağlamıştır.

Tablo 4.20. X Tekstil Şirketi Faaliyet Döngüsü Kriter Açıklamaları

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
Mal Satışlarının Yoğunlaştırılması	4,00	AAA Tekstilden dolayı 4 puan verilmiştir.
Mal Satım Şartları (Yurtiçi)	1,00	Satışların tamamını peşin (Avallli işlemler vb.) veya teminatlı olarak gerçekleştirmektedir.

Firmanın faaliyet döngüsü incelendiğinde mal satışlarının yoğunlaşmasının yetersizliği banka tarafından en düşük puan olan 4 puanla derecelendirilmiş ve nihai puanı da bu şekilde kabul edilmiştir. Fakat firmanın esas faaliyet kârlılığı kriterinin puanının 3'ten büyük olması banka tarafından riskli görülmesine neden olmuş, 1 puan olan derecelendirmenin nihai puanının Tablo 4.21.'de görüldüğü gibi 2 puan olmasına neden olmuştur.

Tablo 4.21. X Tekstil Şirketi Faaliyet Döngüsü

FAALİYET DÖNGÜSÜ	Ham Puan	Nihai Puan
	2,64	3,09
Mal Satışlarının Yoğunlaşması	4,00	4,00
Mal Satım Şartları (Yurt içi)	1,00	2,00
Alacakların Tahsil Kabiliyeti	0,00	0,00
Ana Faaliyet Dışı Diğer Faaliyetler	0,00	0,00

Banka derecelendirme sürecinde, kalitatif ve kantitatif kriterler için belirlenen nihai puanları son olarak Ek:7'de etkileşim detay tablosunda görüldüğü üzere yorumlayarak puanlamayı sonuçlandırmıştır. Firmanın kısa vadeli yabancı kaynaklarının net satışlara oranlanmasıyla banka, firmanın satışlarıyla borçlarını karşılayabilme gücünü ölçmek istemektedir. Değerin %53,39 olması, firmanın kısa vadeli borçlarının sadece yarısını net satışlarıyla karşılayabildiğini göstermektedir. Bankaca riskli görülen bu durum etkileşim detay tablosunda 1 puan daha kötüleştirilmiştir. Firmanın net satışlar artışının %7,32 olması bankaca riskli görülmüş ve kriter 1 puan daha kötüleştirilmiştir. Firmanın ticari faaliyet süresi puanı 2 puandan düşük olduğundan dolayı, bankaca olumlu görülmüş ve kriter 1 puan daha iyileştirilmiştir. Firmanın lokasyonunun uygunluğu, finansman oranı ve net satışlar

kriteri puanlarının 3'ten büyük olması nedeniyle banka tarafından 1 puan kötüleştirilmiştir. Bankayla aktif çalışma süresi kriteri puanı firma ve ortaklarının moralitesi kriteri puanının 2'den küçük olması nedeniyle banka tarafından 1 puan iyileştirilmiştir. Çalışılan banka ve finansal kuruluşların sayısı limit azalış kriterinin puanının 3'ten büyük olması ve banka sayısında azalış kriterinin puanının 4 olması nedeniyle banka tarafından kriter puanı 1 puan kötüleştirilmiştir. Ayrıca aynı kriter nakit limit doluluk oranı kriterinin puanının, diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları kriterinin puanının ve firma ve ortaklarının moralitesi kriteri puanının değerinin 2'den küçük olması nedeniyle banka tarafından 2 puan iyileştirilmiştir. Firmanın risk analizine bakıldığında müşteri (muhatap) riski kriteri mal satışlarının yoğunlaşması ve mal satım şartları kriterlerinin puanının 3'ten büyük olması veya mal satışlarının yoğunlaşması kriteri puanı ve alacakların tahsil kabiliyeti kriterinin puanının 3'ten büyük olması veya mal satım şartları kriterinin puanı ve alacakların tahsil kabiliyeti kriterinin puanının 3'ten büyük olması ve mal satışlarının yoğunlaşması, mal satım şartları ve alacakların tahsil kabiliyeti ortalamasının 2.8 puanından büyük olması koşulları sağlanmadığından kriter puanı banka tarafından 1 puan ile değiştirilmiştir. Nakit akım riskine bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynakların net satışlara oranının 3'ten büyük olması veya net satışlar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar değişim oranının 3'ten büyük olması nedeniyle kriter puanı banka tarafından 4 puan ile değiştirilmiştir. Likidite riskine bakıldığında finansman oranı kriterinin puanının 3'ten büyük olması veya likidite oranı kriterinin puanının 3'ten büyük olması nedeniyle kriter puanı banka tarafından 4 puan ile değiştirilmiştir. Faiz riskine bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynakların net satışlara oranı kriterinin puanının 3'ten büyük olması ve toplam mali borçların aktif toplamına oranı kriterinin puanının 3'ten büyük olması veya kısa vadeli yabancı kaynakların net satışlara oranı kriterinin puanının 3'ten büyük olması ve toplam yabancı kaynaklar ve toplam mali borçlar değişimi oranı kriterinin puanı 3'ten büyük olması veya toplam mali borçların aktif toplamına oranı kriteri puanının 3'ten büyük olması ve toplam yabancı kaynaklarla toplam mali borçlar değişimi oranı kriteri puanının 3'ten büyük olması ve kısa vadeli yabancı kaynakların net satışlara oranı kriterinin puanı, toplam mali borçların aktif toplamına oranı kriterinin puanı ve toplam yabancı kaynaklar ve toplam mali borçlar değişimi kriterlerinin puan ortalaması 2.8'den büyük olması koşulu sağlanmadığından kriter puanı banka tarafından 1 puanı ile değiştirilmiştir. Kaynak temin riskine bakıldığında firma ve ortaklarının piyasa itibarı kriteri puanının ve bankamızla ilişkiler kriteri puanının 3'ten büyük olması veya firma

ve ortaklarının piyasa itibarı kriteri puanının ve nakit limit doluluk oranı kriteri puanının 3'ten büyük olması veya bankamızla ilişkiler kriteri puanının ve nakit limit doluluk oranı kriteri puanının 3'ten büyük olması ve firma ve ortakların piyasa itibarı kriteri puanının, bankamızla ilişkiler kriteri puanının ve nakit limit doluluk oranı kriteri puanının ortalaması 2.8'ten büyük olması koşulu sağlanmadığından kriter puanı banka tarafından 1 puan ile değiştirilmiştir. X şirketinin puanını 2,37 BB olarak neticelendirmiştir. Firmanın kredilendirilmesi sağlanmıştır.

SONUÇ

Özellikle yatırım kararları sürecindeki enstrümanların risk düzeyini belirlemek için oluşturulan derecelendirme faaliyeti; küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve yatırım araçlarının değişmesiyle diğer finansal araçların da değerlendirilmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Finansal krizlerin son çeyrek asırdır tüm ülke ekonomilerine konjonktürel etkisiyle derecelendirme daha da önem kazanmış, bankacılık sektöründe oluşabilecek risklerin önlenmesi amacıyla finansman araçlarının değişimine uygun metodolojiler geliştirilmeye başlanmıştır. Ayrıca uluslararası bankacılıkta yaşanan gelişmeler, yerel düzenlemelerin sektörün ihtiyaçlarını karşılayamamasıyla uluslararası düzenlemeler oluşturulmaya başlanmış, Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements) ve önde gelen uluslararası finans kurumları bir araya gelerek, yeni risk yönetimlerini ve teknolojilerini geliştirmeye başlamışlardır. Böylelikle Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak da adlandırılan Basel Sermaye Uzlaşısı'nı (Basel Capital Accord) yayınlamıştır. Basel-I standartlarının değişen piyasa koşullarına uyum sağlamakta yetersizliği, standartların güncellenmesi gerekliliğine neden olmuş, 2004 yılında Basel-II standartları yayınlanmıştır (www.bddk.gov.tr,20.10.2017).

Bankaların aslî fonksiyonu olan kredilendirme; son yıllarda BDDK'nun Basel-II standartları çerçevesinde kredi derecelendirme zorunluluklarıyla eskiye nazaran güçleşmiştir. Tamamen banka krizlerinin önüne geçmek için oluşturulan bu standartlara uyum sağlamaya çalışan bankalar, bilişim sektöründeki şirketlerle kendi içsel derecelendirme metodolojilerini geliştirmek için Basel-II standartlarına uygun paket programları oluşturmaya çalışmakta, bu sayede öngörülebilir risklerin önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada teorik süreç anlatıldıktan sonara, Türkiye'de faaliyette bulunan bir bankanın kredilendirme süreci incelenmiştir. Banka, 2014 yılında Basel-II standartlarına uyum sürecinde çıkarılan Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 4.maddesi çerçevesinde kendi iç değerlendirme sistemini kullanmaktadır. Ayrıca ilgili yönetmeliğin 53.maddesi hükmüne göre banka, önemli risk faktörlerini belirlerken ve risk türleri altında kategorize ederken kendi terimlerini ve yöntemlerini kullanabilir. Ancak banka, İç

Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci (İSEDES) raporlarında kullandığı terminolojiyi ve metodolojisini detaylı olarak açıklamalıdır. İSEDES kapsamında risk türleri birinci yapısal blok riskleri, banka için önemli olan ve bankaca tanımlanan ikinci yapısal blok riskleri ve ekonomik ortamdaki, iş çevresinden veya yasal düzenlemelerden kaynaklanan ve diğer risk türlerinin içermediği dışsal risk faktörlerinden kaynaklanan riskler şeklinde kategorize edilebilir. Basel-II yapısal bloklarında asgari sermaye yeterliliğinin kantitatif kriterleri, sermaye yeterliliği denetimi ve piyasa disiplininin kalitatif kriterleri değerlendirmesi nedeniyle, banka bu sürece uyum sağlamış ve kredi derecelendirme metodolojisini kalitatif ve kantitatif kriterler olarak iki ana başlıkta oluşturmuştur. Kalitatif ve kantitatif kriterler yine kendi içerisinde etkileşimleriyle birlikte incelenmekte, kriter ayrıntıları birlikte yorumlanmaktadır.

Çalışmada incelenen bankanın kredilendirme sürecinde kullandığı metodolojiye bakıldığında, firmanın hem sektör hem segment oranlarıyla karşılaştırma yapılarak öngördüğü mali riskler için kantitatif kriterleri yüksek puanlaması, derecelendirmenin güvenilirliğini arttırmıştır. Kantitatif kriterlerde sayısal verilerin mali tablolarla hesaplanması ve değiştirilememesi, derecelendirme sürecinin gerçekliliğini göstermektedir. Ayrıca kantitatif ve kalitatif kriterlerinin kendi gruplarında etkileşim detay tablosunda yapılan açıklamalarla elde edilen puanların kötüleştirilmesi veya iyileştirilmesi, derecelendirme sürecinde yapılan yorumun daha objektif kriterlerle gerçekliğe yakınlığını göstermektedir. Örneğin Ek 7’de belirtildiği üzere “Mal Satım Şartları”nın esas faaliyet kârlılığı kriter puanının ≥ 3 olmasından dolayı kriter puanının 1 puan kötüleştirilmesi, ham puanı 1 olan kriterin nihai puanının 2 ile sonuçlandırarak, firmanın risk düzeyi arttırılmıştır. Yine Ek 7’de belirtildiği üzere, “Net Satışlar Artışı %” kriterinin puanı, net satışlar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar değişimi % kriterinin puanı $=4$ olmasından dolayı kriter puanı 1 puan kötüleştirilerek, firmanın risk düzeyi arttırılmıştır.

Bankanın kalitatif kriterlerinde firmanın protestolu senet, karşılıksız çek, iflas, tedbir, haciz, diğer bankalarla ilişkileri ve kredi kayıt bürosundan elde edilen kkb kurumsal sorgulamalarının yanında, firma ortakları için de aynı sorgulamaları bireysel bazda yaparak firmayı ortaklardan bağımsız olarak değerlendirmemesi, kredilendirme sürecinin güvenilirliğini arttırmaktadır. Her ne kadar firmanın sorguları olumlu sonuçlansa da, örneğin, müşteri firmanın ortaklarının ödeme isteklerinin olmaması, diğer bankalarda temerrüde düşmüş kredilerinin bulunması gibi olasılıkların

mevcudiyeti halinde firma için de ileride oluşabilecek bir riski barındırmaktadır. Banka, firma ortaklarını firmadan bağımsız tutmayarak bu riski göz önünde bulundurmuş ve önlem almıştır. Yapılan bireysel sorgularla da ortakların, banka ve diğer bankalarla olumlu ilişkiler içerisinde olduğu görülmüştür.

Bankaca yapılan derecelendirme de objektiflik gerekliliğine aykırı olarak gerçekleştirilen tek durum, kalitatif kriterlerle derecelendirme notunun yükseltilmesi ve nihai puan hesaplamasında kalitatif kriterlerin nihai puana etkisinin %60'a çıkartılmasıdır. Bu durum derecelendirmenin özüne aykırıdır. Göreceli bir kriter olan kalitatif kriterler, şube insiyatifine bırakıldığında kredi derecesinin kredilendirmeye uygun hesaplanarak, keyfi uygulamalara izin vermesi ve bankanın yüksek risk altında kalmasına sebep olabilecektir. Ayrıca banka çalışanlarının menfi davranışları ve rüşvet alma ihtimalleri göz önünde bulundurulduğunda, etik olmayan durumların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle bankanın bu uygulamasının süreklilik arz etmesi halinde, bankanın itibarı açısından yüksek risk taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Aksoy, T. (1998). *Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye’de Uluslararası Bankacılık (Sistemik ve Analitik Yaklaşım)*, SPK Yayın No. 109, Ankara.
- Alp, A. (2000). *Finansın Uluslararasılaşması; Finansal Krizler, Çözüm Önerileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*, İstanbul.
- Alper K., Altunok F. ve Çapacıoğlu T. (2015). *"ABD Merkez Bankası (Fed) Politikaları ve Bankacılık Sektörü Dış Borçlanması"*, TCMB Ekonomi Notları, Ankara.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılık Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Ayan, E. (2007). *Bankacılıkta Risk Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Aydın N., Coşkun M. (2006). *Bankacılık Uygulamaları*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1711, Eskişehir.
- Boyacıoğlu Acar, M. (2003). *Bankalarda Derecelendirme ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, İktisadi Araştırmalar Vakfı İstanbul
- Çabukel, R. (2007). *Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel-II Uygulaması*, Yayın No:250 Türkiye Bankalar Birliği, Ankara.
- Değirmenci, N. (2003). *Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara.
- Demir, Y. (2007). *Basel-II Standartlarına Türkiye Bankacılık Sektörünün Uyum Süreci Yüksek Lisans Tezi Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.*
- Doç. Dr. Babuşcu Ş., Hazır A. (2007). *SPK Kredi Derecelendirme Uzmanlığı Sınavlarına Hazırlık*, Ankara.
- Geyikçi, U. B. (2013). *Basel Kriterleri Çerçevesinde Kredi Derecelendirme Model Önerisi* Doktora Tezi Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- İşman, K. (2009). *Basel-II Çerçevesinde Kredi Derecelendirme ve İMKB’de İşlem Gören Otomotiv Sektöründeki Bazı Firmalara Uygulanması* Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Meder Çakır, H. (2008). *Basel-II’ye geçiş öncesi Kobilerde genel durum değerlendirmesi: sorunlar ve çözüm önerileri bildiriler kitabı*, 2-4 Mayıs 2008 İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.
- Mohanty, S. K. (2008). *Basel-II Challenges and Risks* Academy of Banking Studies Journal.

Sayım, F. (2006) *Bankalarda Kredi Karşılıkları sistemi ve vergisel incelenmesi* TBB yayınları Yayın No:244, Ankara.

Tokel, Ö. E. (2004). *Kredi Risk Modelleri Kullanılarak Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi* Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, E. (2007) *Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci; Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları ile İlgili Ampirik Bir Çalışma* Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

BDDK Araştırma Dairesi (2005). “10 soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)”, Ankara.

Basel Committee on Banking Supervision (1998). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standarts*, Basel.

Basel Bankacılık Denetim Komitesi (2004). *Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar*, Basel.

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Sermaye Piyasası Kurulu Derecelendirme Faaliyeti ile Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Seri VIII No. 51 Sayılı Esaslar Tebliği

TBB Yayınları (2012). *Türkiye’de bankacılık sektörü piyasa yapısı, firma davranışları ve rekabet analizi*, Yayın No:280 İstanbul.

WEB www.standardandpoors.com

WEB <https://jpn.up.pt/pdf//rating.pdf>

WEB www.moodys.com

WEB www.moodys.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_79004

WEB www.fitchratings.com

WEB www.bddk.gov.tr

WEB www.tbb.org.tr

WEB www.bis.org.tr

WEB www.tspakb.org.tr

EKLER

Ek 1: X TEKSTİL ŞİRKETİ BİLANÇOSU

AKTİF	31.12.2014	31.12.2013
Dönen Varlıklar Toplamı	350.066,25	794.199,83
Hazır Değerler	39.229,85	8.695,17
Senetsiz Alacaklar	33.853,08	0,00
Diğer Alacaklar	6.013,67	0,00
Stoklar	30.820,58	742.812,12
Hammadde ve Yarı Mamuller	791,25	343.325,58
Mamuller	0,00	122.060,80
Verilen Sipariş Avansları	30.029,33	277.425,74
Diğer Dönen Değerler	240.149,07	42.692,54
Duran Varlıklar Toplamı	1.415.928,01	110.133,00
Maddi Duran Varlıklar	1.074.110,01	34.989,00
Tesis, Makine, Demirbaş	1.256.901,26	34.989,00
Taşıt	43.270,00	0,00
Birikmiş Amortismanlar	-226.061,25	0,00
M.Olm.Duran Varlıklar(Net), Özel Tük. Tabi Varlıklar (Net)	17.735,00	0,00
Diğer Duran Varlıklar	324.083,00	75.144,00
AKTİF TOPLAMI	1.765.994,26	904.332,83
PASİF		
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1.718.431,02	838.841,21
K.V. Banka Kredileri	324.083,00	75.144,00
Senetsiz Borçlar	237.412,21	376.951,09
Ortaklara Borçlar	1.028.773,89	227.946,21
Alınan Avanslar	97.432,22	132.200,89
Diğer Borçlar	30.729,70	26.599,02
Özkaynaklar	47.563,24	65.491,62
Ödenmiş Sermaye	50.000,00	50.000,00
Geçmiş Yıl Karları / Zararları	22.507,44	-8.088,59
Net Kar / Net Zarar	-21.428,09	30.596,03
Ekleme / İndirim	-3.516,11	-7.015,82
PASİF TOPLAMI	1.765.994,26	904.332,83

Ek 2: X TEKSTİL ŞİRKETİ GELİR TABLOSU

	31.12.2014	31.12.2013
Brüt Satışlar	3.218.529,18	2.820.398,96
Yurtiçi Satışlar	3.207.758,07	2.813.709,27
Diğer Gelirler	10.771,11	6.689,69
Satışlardan İndirimler, İadeler ve İskontolar		-812,00
Net Satışlar	3.218.529,18	2.819.586,96
Satışların Maliyeti	-3.193.365,64	-2.726.239,87
Satılan Mamuller Maliyeti	-2.827.487,35	-2.685.030,60
Satılan Ticari Mal,Hizmet ve Diğer Satış Maliyeti	-365.878,29	-41.209,27
Brüt Kâr	25.163,54	93.347,09
Faaliyet Giderleri	-77.566,64	-54.383,81
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri	-49.378,96	-15.514,55
Genel Yönetim Giderleri	-28.187,68	-38.869,26
Finansman Giderleri	-4.739,81	-7.753,24
Faaliyet Kârı	-57.142,91	31.210,04
Kambiyo Kârı	33.770,99	88,00
Kambiyo Zararı	-306,17	-1.818,00
Diğer Gelirler	2.250	1.115,99
Vergi Temettü Öncesi Kâr	-21.428,09	30.596,03
Net Kâr / Zarar	-21.428,09	30.596,03
FAVÖK (EBITDA)	-52.403,10	38.963,28

Ek 3:X TEKSTİL ŞİRKETİ NAKİT AKIM TABLOSU

	2014	2013
İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞI	34.124,30	-219.332,55
OLAĞAN FAALİYETLERDEN NAKİT GİRİŞLERİ	3.149.907,43	2.974.274,44
Net Satışlar	3.218.529,18	2.819.586,96
Ticari Alacaklardaki (Artış) / Azalış	-33.853,08	122.486,59
Alınan Avanslardaki Artış / (Azalış)	-34.768,67	32.200,89
OLAĞAN FAALİYETLERDEN NAKİT ÇIKIŞLARI	-2.693.091,57	-3.110.596,18
Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri	-3.270.932,28	-2.780.623,68
Amortismanlar	0,00	0,00
Stoklardaki (Artış) / Azalış	711.991,54	-607.426,27
Ticari Borçlardaki Artış / (Azalış)	-139.538,88	295.939,64
Borç ve Gider Karşılıkları	0,00	0,00
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	5.388,05	-18.485,87
DİĞER FAALİYETLERDEN NAKİT DEĞİŞİMİ	-417.951,75	-75.257,57
Diğer Faaliyet ve Faaliyet Dışı Gelirler	36.020,99	1.203,99
Diğer Faaliyet ve Faaliyet Dışı Giderler	-306,17	-1.818,00
Diğer Varlıklardaki (Artış) / Azalış	-452.409,20	-95.384,41
Diğer Yükümlülüklerdeki Artış / (Azalış)	-1.257,37	20.740,85
FİNANSMAN GİDERLERİNDEN NAKİT ÇIKIŞLARI	-4.739,81	-7.753,24
Finansman Giderleri	-4.739,81	-7.753,24
YATIRIM MALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	-1.056.856,01	-34.989,00
Mali Duran Varlıklar (Artış) / Azalış	0,00	0,00
Maddi Duran Varlıklar –Net (Artış) / Azalış	-1.039.121,01	-34.989,00
Maddi Olmayan Duran Varlıklar –Net (Artış) / Azalış	-17.735,00	0,00
FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	1.053.266,39	258.060,85
Mali Borçlardaki Artış / (Azalış)	248.939,00	-37.484,00
Ortak / Grup Şirketlerinden Alacaklardaki (Artış)	0,00	0,00
Ortak / Grup Şirketlerine Borçlardaki Artış / Azalış	800.827,68	227.946,21
Özvarlıklardaki Artış / (Azalış)	3.499,71	67.598,64
Temettü Ödemeleri	0,00	0,00
DİĞER NAKİT AKIŞLARI	0,00	0,00
DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU	8.695,17	4.955,87
DÖNEM SONU NAKİT ARTIŞI – AZALIŞI	30.534,68	3.739,30
DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU	39.229,85	8.695,17

	NAKİT AKIŞ ÖZET	
	2014	2013
İŞLETME MALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞI	34.124,30	-219.332,55
YATIRIM MALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	-1.056.856,01	-34.989,00
FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	1.053.266,39	258.060,85
DİĞER NAKİT AKIŞLARI	0,00	0,00
DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU	8.695,17	4.955,87
DÖNEM SONU NAKİT ARTIŞI – AZALIŞI	30.534,68	3.739,30
DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU	39.229,85	8.695,17

Ek 4. FİNANSAL RASYOLAR

RASYOLAR	31.12.2014	Sektör Ort. 31.12.2014	Segment Ort. 31.12.2014
Cari Oran %	20,37	125,74	116,10
Likidite Oran %	4,60	71,18	74,01
Net İşletme Sermayesi Yeterliliği	0,00	1,69	1,08
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %	53,39	60,96	68,97
Dönen Varlıklar / Aktif Toplam %	19,82	71,77	75,26
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar / Dönen Varlıklar %	9,67	46,58	61,28
Stoklar / Dönen Varlıklar %	8,80	38,96	34,49
Net Kar / Aktif Toplamı %	-1,21	2,66	1,85
Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) %	3.612,94	349,30	505,21
Toplam Yabancı Kaynaklar ve Toplam Mali Borçlar Değişimi %	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %	10,07	21,23	13,05
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı %	97,31	57,91	69,13
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye %	2.258,28	69,36	98,15
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Toplam Yabancı Kaynaklar %	18,86	0,00	0,00
Esas Faaliyet Karlılığı %	0,00	3,39	1,80
Net Kar / Net Satışlar	-0,67	2,97	2,03
Net Kar / Aktif Toplamı %	-1,21	2,66	1,85
Finansman Gideri / (Net Kar + Finansman Gideri) %	0,00	33,91	31,68
Net Kar / Özkaynaklar %	-45,05	9,88	17,94
Net İşletme Sermayesi	-1.368.364,77	1.278.091,99	184.127,80
Stok Bekleme Süresi (Gün)	26,64	107,23	57,57
Ticari Alacak Devir Süresi (Gün)	1,92	114,29	116,60
Ticari Borç Ödeme Süresi (Gün)	35,11	120,36	139,33
Finansman Süresi (Gün)	-6,55	100,12	63,22
Aktif Büyüme Oranı %	83,59	7,69	40,37
Net Satışlar Artışı %	7,32	5,57	39,38

Ek 5: X TEKSTİL ŞİRKETİNİN DEĞERLENDİRME BİLGİLERİ

	Ham Puan	Nihai Puan
MALİ OLMAYAN KRİTERLER	1,60	1,76
FİRMA VE ORTAKLARIN MORALİTESİ	1,00	1,00
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Kayıtları	1,00	1,00
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki İflas, İhtiyati Tedbir, İcra Haciz ve Diğer İstihbarat Kayıtları	1,00	1,00
Firma ve Ortakların Piyasa İtibarı	1,00	1,00
Bankamızla İlişkiler	1,00	1,00
Diğer Banka ve Finans Kuruluşlarla İlişkiler	1,00	1,00
Firmanın ve Ortakların Bankamızdaki Takip Geçmişi	1,00	1,00
ORTAKLIK YAPISI	1,30	1,30
Etkin Ortak/Ortakların Toplam İş Tecrübesi	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortakların Değiştirdiği İş Kolu Sayısı	1,00	1,00
Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	1,00	1,00
KKB Bireysel Sorgu Puanı	2,00	2,00
İKİLİ KRİTERLER	0,00	0,00
Etkin Ortak/Ortaklar Yörenin Yerlisi mi?	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortaklar İşin Başında mı?	1,00	1,00
Etkin Ortak/Ortaklar haricinde Firma'nın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kimse var mı?	1,00	1,00
KAYNAKLAR	1,25	1,35
İşyerinin/Tesisin Durumu ve Mülkiyeti	2,00	2,00
Lokasyonun Uygunluğu	1,00	2,00
Aynı işyerinde faaliyet süresi	1,00	1,00
Firma ve ortakların varlıklarının sigorta durumu	1,00	1,00
Bankamızla aktif çalışma süresi	1,00	1,00
Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	1,00	1,00
Diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları	1,00	1,00
FAALİYET DÖNGÜSÜ	2,64	3,09
Mal Satışlarının Yoğunlaşması	4,00	4,00
Mal Satım Şartları (Yurt içi)	1,00	2,00
MALİ KRİTERLER	2,74	2,80
LİKİDİTE ORANLARI	4,00	4,00
Mizan detayları temin edildi mi?	1,00	1,00
Cari Oran %	4,00	4,00
Likidite Oranı %	4,00	4,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %	4,00	4,00
Stoklar/Dönen Varlıklar %	4,00	4,00
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar / Dönen Varlıklar %	4,00	4,00
KAYNAK YAPISI ORANLARI	2,80	2,80
Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) %	4,00	4,00
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %	2,00	2,00
Toplam Mali Borçlar / Aktif Toplamı %	2,00	2,00
KARLILIK VE VERİMLİLİK ORANLARI	4,00	4,00
Esas Faaliyet Karlılığı %	4,00	4,00

Net Kar / Net Satışlar %	4,00	4,00
Net Kar / Aktif Toplamı %	4,00	4,00
PERFORMANS VE DEĞİŞİM ORANLARI	3,50	3,75
(R) Mali Yıl Sonu Verileri Temin Edildi mi?	1,00	1,00
Dalgalanma (Büyüme)	1,00	1,00
Dalgalanma (Küçülme)	1,00	1,00
Dalgalanma (Hızlı Küçülme)	1,00	1,00
Net Satışlar Artışı %	2,00	3,00
Toplam Aktif ve Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi %	4,00	4,00
Net Satışlar ve Kısa Vadeli Ticari Alacaklar Değişimi %	0,00	0,00
Net Satışlar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Değişimi %	4,00	4,00
Toplam Yabancı Kaynaklar ve Toplam Mali Borçlar Değişimi %	0,00	0,00
VARLIK ANALİZİ	1,00	1,00
Firma ve Ortakların Mal Varlığı / Toplam Borç	1,00	1,00
Finansal Borçlar / Firma ve Ortakların Mal Varlığı (%)	1,00	1,00
Kefalet Riski / Firma ve Ortakların Mal Varlığı (%)	1,00	1,00
MEMZUÇ KRİTERLERİ	1,00	1,00
(R) Memzuç Bilgisi	1,00	1,00
Bilanço Tutarlılığı	4,00	4,00
Ara Bilanço / Mizan Tutarlılığı	1,00	1,00
Nakit Risk Artışı	1,00	1,00
Faiz Tahakkuk Değerlendirilmesi	1,00	1,00
Limit Azalışı	4,00	4,00
Nakit Limit Doluluk Oranı	1,00	1,00
Banka Sayısında Azalış	4,00	4,00
Takipteki Krediler	1,00	1,00
Factoring Riski / Toplam Risk (Mikro / Küçük)	1,00	1,00
KKB KRİTERLERİ	0,00	0,00
KKB Uyarı Kaydı Var mı?	1,00	1,00
Son 6 Ay İçindeki 2 Dönem Gecikme Sayısı	1,00	1,00
Son 6 Ay İçindeki 3 Dönem Gecikme Sayısı	1,00	1,00
Son Ay İçindeki 1 Dönem Gecikme Sayısı	4,00	4,00
Son Ay İçindeki 2 Dönem Gecikme Sayısı	1,00	1,00
Son Ay İçindeki 3 Dönem Gecikme Sayısı	1,00	1,00
Toplam Borç / Limit Oranı	3,00	3,00
Kefil Olunan Takip Hesap Durumu	1,00	1,00
Kefil Olunan Takip Hesap Bakiyesi	1,00	1,00
Son 6 Ay İçindeki Başvuru Adedi	1,00	1,00
Aktif İdari Kanuni Takibi Var mı?	1,00	1,00
Kapalı Takip Kaydı Var mı?	1,00	1,00
KKB KURUMSAL SORGU	0,00	0,00
Toplam Risk / Toplam Limit	1,00	1,00
Toplam Nakdi Risk / Toplam Nakdi Limit	1,00	1,00
Toplam Gayrinakdi Risk / Toplam Gayrinakdi Limit	1,00	1,00
Donuk Kredi Tutarı	1,00	1,00
3.4. veya 5. Grup Kredilere Alınma Tarihi	0,00	0,00
Mevcut Riskin Teminatları	4,00	4,00
ÇEK RAPORU	0,00	0,00

Son 3 Yıl Çek Sorgusu 1	1,00	1,00
Son 3 Yıl Çek Sorgusu 2	1,00	1,00
Son 3 Yıl Çek Sorgusu 3	1,00	1,00
Son 3 Yıl Çek Sorgusu 4	1,00	1,00
Son 3 Yıl Çek Sorgusu 5	1,00	1,00
Son 1 Ay Çek Sorgusu 6	0,00	0,00
Son 1 Ay Çek Sorgusu 7	0,00	0,00
Son 3 Ay Çek Sorgusu 13	0,00	0,00
Son 3 Ay Çek Sorgusu 14	0,00	0,00
Son 12 Ay Çek Sorgusu 20	0,00	0,00

Ek 6. KRİTER AÇIKLAMALARI

Kriter Adı	Ham Puan	Yetkili Açıklaması
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Kayıtları	1,00	Firma ve ortakları adına son 3 yıl itibariyle karşılıksız çek/protestolu senet kaydına rastlanmamıştır.
Bankamız İstihbarat Sorgu Sistemindeki İflas, İhtiyati Tedbir, İcra Haciz ve Diğer İstihbarat Kayıtları	1,00	Firma ve ortakları adına son 3 yıl itibariyle olumsuzluk kaydına / kayıtlarına rastlanmamıştır.
Firma ve Ortakların Piyasa İtibarı	1,00	Firma ve ortakları hakkında olumlu bir ticari itibara sahip olup, bu durum firmaya avantaj sağlamaktadır. AAA firması en yüksek alacaklı müşterisi olup, piyasada iyi bilinmesi nedeni ile 1 puan verilmiştir.
Bankamızla İlişkiler	1,00	Firma son 1 yıl içinde yakın izlemeye girmemiştir.
Diğer Banka ve Finansal Kuruluşlarla İlişkiler	1,00	Hiçbir olumsuzluk yoktur.
Etkin Ortak / Ortakların Toplam İş Tecrübesi	1,00	15 yıl ve üstüdür. Çocukluk yıllarından bu yana çalışıyor olması ve baba mesleğini devam ediyor olmasından dolayı 1 puan verilmiştir.
Etkin Ortak / Ortakların Değiştirdiği İş Kolu Sayısı	1,00	Hiç değiştirmemiştir.
Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	1,00	12 yıl ve üstüdür.
Etkin Ortak / Ortaklar Yörenin Yerlisi mi?	1,00	Denizli doğumludur.
Etkin Ortak / Ortaklar İşin Başında mı?	1,00	İşinin başındadır.
Etkin Ortak / Ortaklar haricinde Firma'nın devamlılığını sağlayacak tecrübeli kimse var mı?	1,00	Eşi faaliyetlerine devam etmektedir.
İşyerinin/Tesisin Durumu ve Mülkiyeti	2,00	Grup şirketi, ortak ve yakınları üzerine kayıtlı olup, istem dışı yer değiştirme riski ve ihtimali oldukça düşük düzeydedir.
Lokasyonun Uygunluğu	1,00	Lokasyonu; hammadde, işgücü temini veya pazara yakınlık açısından sektörün geneline göre avantajlı konumdadır.
Aynı işyerindeki faaliyet süresi	1,00	8 yıl ve üstü
Firma ve ortakların varlıklarının sigorta durumu	1,00	Firma ve ortakların varlıklarının tamamı "All Risk" kapsamında sigortalanmıştır..
Bankamızla aktif çalışma süresi	1,00	Firma 5 yıldan daha uzun süredir bankamızla kredili olarak çalışmaktadır.
Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	1,00	Firmanın ve ortağının bankamız ile birlikte 1 ya da 2 banka veya finansal kuruluş ile kredi ilişkisi vardır.
Diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları	1,00	Açık veya ortağın şahsi kefaleti ile çalışmaktadır.
Mal Satışlarının Yoğunlaştırılması	4,00	AAA Tekstilden dolayı 4 puan verilmiştir.
Mal Satım Şartları (Yurtiçi)	1,00	Satışların tamamını peşin (Avallli işlemler vb.) veya teminatlı olarak gerçekleştirmektedir.

Ek 7. ETKİLEŞİM DETAY TABLOSU

Etkileşim Grubu	Etkilenen Kriter	Etkileşim Açıklamaları
Genel Etkileşim	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %	“Net Satışlar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Değişimi %” kriterinin puanı =4 olduğundan kriter puan 1 puan kötüleştirilmiştir.
	Net Satışlar Artışı %	“Net Satışlar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Değişimi %” kriterinin puanı =4 olduğundan kriter puan 1 puan kötüleştirilmiştir.
	Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	“Etkin Ortak/Ortakların Toplam İş Tecrübesi” kriterinin puanı <=2 olduğundan kriter puanı 1 puan iyileştirilmiştir.
	Lokasyonun Uygunluğu	“Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) %” kriterinin puanı >=3 ve “Net Satışlar Artışı %” kriterinin puanı >=3 olduğundan kriter puanı 1 puan kötüleştirilmiştir.
	Bankamızla aktif çalışma süresi	“FİRMA ORTAKLARI MORALİTESİ” kriterinin puanı <=2 olduğundan kriter 1 puan iyileştirilmiştir.
	Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	“Limit Azalışı” kriterinin puanı >=3 ve “Banka Sayısında Azalış” kriterinin puanı =4 olduğundan kriter puanı 1 puan kötüleştirilmiştir.
	Çalışılan Banka ve Finansal Kuruluşların Sayısı	“Nakit Limit Doluluk Oranı” kriterinin puanı <=2 ve “Diğer banka ve finansal kuruluşlarla teminat koşulları” kriterinin puanı <=2 ve “FİRMA VE ORTAKLARININ MORALİTESİ” kriterinin puanı <=2 olduğundan kriter 2 puan iyileştirilmiştir.
	Mal Satım Şartları (Yurtiçi)	“Esas Faaliyet Karlılığı %” kriterinin puanı >=3 olduğundan kriter 1 puan kötüleştirilmiştir.
Risk Analizi	MÜŞTERİ (MUHATAP) RİSKİ	“Mal Satışlarının Yoğunlaşması” kriterinin puanı >=3 VE “Mal Satım Şartları” kriterinin puanı >=3 VEYA “Mal Satışlarının Yoğunlaşması” kriterinin puanı >=3 VE “Alacakların Tahsil Kabiliyeti” kriterinin puanı >=3 VE ORTALAMA “Mal satışlarının yoğunlaşması” kriterinin puanı, “Mal Satım Şartları” kriterinin puanı, “Alacakların Tahsil Kabiliyeti” kriterinin puanı >2.8 koşulunu sağlamadığından kriter puanı 1 puanı ile değiştirilmiştir.
	NAKİT AKIM RİSKİ	“Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %” kriterinin puanı >=3 VEYA “Net Satışlar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

		Değişimi %” kriterinin puanı ≥ 3 olduğundan kriter puanı 4 puanı ile değiştirilmiştir.
	LİKİDİTE RİSKİ	“Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) %” kriterinin puanı ≥ 3 VEYA “Likidite Oranı %” kriterinin puanı ≥ 3 olduğundan kriter puanı 4 puanı ile değiştirilmiştir.
	FAİZ RİSKİ	“Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %” kriterinin puanı ≥ 3 VE “Toplam Mali Borçlar / Aktif Toplamı %” kriterinin puanı ≥ 3 VEYA “Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %” kriterinin puanı ≥ 3 VE “Toplam Yabancı Kaynaklar ve Toplam Mali Borçlar Değişimi %” kriterinin puanı ≥ 3 VEYA “Toplam Mali Borçlar / Aktif Toplamı %” kriterinin puanı ≥ 3 VE “Toplam Yabancı Kaynaklar ve Toplam Mali Borçlar Değişimi %” kriterinin puanı ≥ 3 VE ORTALAMA “Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %” kriterinin puanı, “Toplam Mali Borçlar / Aktif Toplamı %” kriterinin puanı, “Toplam Yabancı Kaynaklar ve Toplam Mali Borçlar Değişimi %” kriterinin puanı > 2.8 koşulu sağlanmadığından kriterinin puanı 1 puanı ile değiştirilmiştir.
	KAYNAK TEMİN RİSKİ	“Firma ve Ortaklarının Piyasa İtibarı” kriterinin puanı ≥ 3 VE “Bankamızla İlişkiler” kriterinin puanı ≥ 3 VEYA “Firma ve Ortaklarının Piyasa İtibarı” kriterinin puanı ≥ 3 VE “Nakit Limit Doluluk Oranı” kriterinin puanı ≥ 3 VEYA “Bankamızla İlişkiler” kriterinin puanı ≥ 3 VE Nakit Limit Doluluk Oranı” kriterinin puanı ≥ 3 VE ORTALAMA “Firma ve Ortakların Piyasa İtibarı” kriterinin puanı, “Bankamızla İlişkiler” kriterinin puanı, “Nakit Limit Doluluk Oranı” kriterinin puanı > 2.8 koşulu sağlanmadığından kriter puanı 1 puan ile değiştirilmiştir.

Ek 8: ÖZELLİKLİ KRİTER ETKİSİ

Açıklamalar
“Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar) %” kriter puanı =4 olduğundan, kriter puanı 0,05 puan kötüleştirelmiştir.
“Mal Satışlarının Yoğunlaştırılması” kriterinin puanı =4 olduğundan, kriter puanı 0,05 puan kötüleştirelmiştir.
“Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Net Satışlar %” kriterinin puanı =4 olduğundan, kriter puanı 0,05 puan kötüleştirelmiştir.
“Toplam Aktif ve Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi %” kriterinin puanı =4 olduğundan, kriter puanı 0,05 puan kötüleştirelmiştir.

Ek 9: DEĞERLENDİRME SONUCU

KREDİ NOTU	BB
KREDİ PUANI	2,37
MALİ OLMAYAN KRİTERLER	1,76
FİRMA VE ORTAKLARININ MORALİTESİ	1,00
ORTAKLIK YAPISI	1,30
İKİLİ KRİTERLER	0,00
KAYNAKLAR	1,35
FAALİYET DÖNGÜSÜ	3,09
MALİ KRİTERLER	2,80
LİKİDİTE ORANLARI	4,00
KAYNAK YAPISI ORANLARI	2,80
KARLILIK VE VERİMLİLİK ORANLARI	4,00
PERFORMANS VE DEĞİŞİM ORANLARI	3,75
VARLIK ANALİZİ	1,00
MEMZUÇ KRİTERLERİ	1,00
KKB KRİTERLERİ	0,00
KKB KURUMSAL SORGU	0,00
ÇEK RAPORU	0,00

ÖZGEÇMİŞ

24 Mayıs 1984 yılında Denizli’de doğdu. İlk ve ortaokulu Fatih İlköğretim Okulu’nda okudu. Lise öğrenimini Denizli Lisesi’nde bitirdi. 2002 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İşletme Bölümünden 2007 yılında mezun oldu. 2009 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman (İÖ) dalında tezsiz yüksek lisansa başladı, halen yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir.

2008-2010 yılları arasında T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nde çalışmış olup, 2010 yılından bu yana ise Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğüne bağlı Denizli Defterdarlığı’nda çalışmaktadır.